

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÂMBĂTA » WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL IX » NR. 382 » 12 – 18 ianuarie 2013 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Filmele anului 2013

La fel ca 2012, anul 2013 aduce mai ales continuări ale unor mega-succese, majoritatea titlurilor din topurile celor mai așteptate filme fiind francize. Printre acestea se numără: *Fast and Furious 6*, *Star Trek Into Darkness*, *The Wolverine*, *Thor: The Dark World*, *The Hunger Games: Catching Fire*, *The Hobbit: The Desolation of Smaug* și *The Hangover: Part 3*.

Iulia Blaga
» pag. 2-3

Scriitoarea Corina Sabău a lansat *Dragostea, chiar ea*
„Mulți dintre prozatorii contemporani nu mai sunt dispuși să investească în personajele lor”

Dacă citești *Dragostea, chiar ea* cu cheia romanticismului în mînă, derutat poate de titlu, mari dezamăgiri vei trăi. Corina Sabău este ironică pînă în vîrfurile unghiilor, iubirea, pasională și necesară, este pusă sub lupă și, desigur, detaliile sănt caraglioase și de tot rîsul, iar personajele, chiar dacă poate ne recunoaștem în slăbiciunile lor – că de calități nu prea poate fi vorba –, ne inspiră mai degrabă la dezicere decît la compasiune.

Citiți un interviu de Elena Vlădăreanu în » paginile 8-9

Cronică de
carte

Călător prin
Berlinul nazist

Florin Irimia

Hans Fallada, pseudonimul lui Rudolf Wilhelm Friedrich Ditzen, e un caz aparte în istoria literaturii germane, atât de aparte, încit ar merita să se scrie un roman despre el. După război, scrie în doar douăzeci și patru de zile *Singur în Berlin* (în original, *Jeder stirbt für sich allein – Fiecare moare singur*), actualmente probabil cel mai cunoscut al său.

» pag. 10

Datul în spectacol

Putină statistică

Olteța Cîntec

Cam de multă vreme – unii zic că de peste 20 de ani, alții merg mai departe, susținind că de 40 –, teatrele din România, de fapt instituțiile de spectacole de la noi, nu au mai ajuns sub lupa analizelor sociologice.

» pag. 7

Avanpremieră

Gabriel Andreescu —
„Cărturari,
opozanți și
documente.
Manipularea
Arhivei Securității“

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din volumul *Cărturari, opozanți și documente. Manipularea Arhivei Securității*, de Gabriel Andreescu, care va apărea în curînd la Editura Polirom, în colecția „Plural M“.

» pag. 12-13

Filmele anului 2013

Dintre sute de francize care lasă malurile, cîte oare le vor sparge vînturile, valurile...

„Glad *The great Gatsby* isn't on this list. Overrated book, surely it will be an overrated film“ („Mă bucur că *Marele Gatsby* nu e pe listă. Cartea e supraapreciată, cu siguranță și filmul e la fel“) sună un comentariu la una din listeile cu filmele anului 2013 de pe imdb.com. Semnatarul (după poza de pe Facebook, un adolescent de culoare cu părul roz) e foarte curios, în schimb, să vadă *Man of Steel*, reboot-ul lui Zack Snyder la seria *Superman*. Pînă în 14 iunie, cînd filmul cu Henry Cavill va avea premiera mondială, sau pînă în 10 mai, cînd ieșe filmul lui Baz Luhrmann (trailerul a ajuns deja în săli), va mai curge apă pe Dîmbovița.

Iulia Blaga

Numai în primul trimestru am numărat vreo 15 filme care ar merita, deși întreaga listă a premierelor are un pronunțat aer de déjà-vu. Ne referim mai jos mai ales la filmele programate în România pînă în martie, conform datelor furnizate de cinema-gia.ro, dar și la cîteva dintre cele mai așteptate filme ale anului –

cum era de așteptat, aproape exclusiv francize.

Judd Apatow ne povestește cum e la 40 de ani

În **11 ianuarie** ne întîlnim cu *Eita gangsterilor/Gangster Squad*, de Ruben Fleischer, a cărui premieră mondială a fost amînată din pricina carnavaliului din Aurora, aşa că din 7 septembrie 2012 a sărit direct în 11 ianuarie 2013. Josh Brolin, Ryan Gosling, Sean Penn, Nick Nolte, Emma Stone, dar și alți actori cunoscuți apar în această violentă cronică a conflictelor dintre LAPD și mafie în perioada 1940-1950. Din trailer nu poți spune dacă filmul e doar o însuruire de confruntări singeroase sau are și o poveste inteligentă care le leagă, dar numele din distribuție sunt un atu. Imaginea e semnată de australianul Dion Beebe, care a fost studentul lui Iosif Demian la Scoala Națională de Film din Sydney. În aceeași zi are premiera locală și noua comedie regizată de Judd Apatow *Așa-i la 40 de ani!/This Is 40*, care e, de fapt, spin off-ul comediei *Un pic însărcinată/Knocked Up* (adică o reluare a unui element dintr-un film deja existent). În afara de faptul că actrița principală, Leslie Mann, e în realitate soția lui Apatow, iar cei doi copii ai cuplului format pe ecran cu Paul Rudd sunt copiii pe care ea îi are cu Apatow, totul e ficțiune – mai ales ceea ce face din film „o vizuire brutală de onestă, dar amuzantă a căsătoriei“, după cum sună titlul unei cronici americane.

Tarantino îl dezlănțuie pe Django

În **18 ianuarie** intră în sălile românești mult așteptatul *Django dezlănțuit/Django Unchained*, care se

spune că ar face parte dintr-o trilogie pe care o plănuiește Quentin Tarantino și care ar fi început cu *Ticăloși fără glorie/Inglourious Basterds*. Elementul comun al celor două filme nu e doar actorul Christoph Waltz, ci poate maiales tema dreptății și a răzbunării. Avîndu-i în rolurile principale pe Jamie Foxx, Christoph Waltz, Samuel L. Jackson, Leonardo DiCaprio și Kerry Washington, filmul e și dramedie, și western spaghetti, și love story plasat în Sudul Statelor Unite, narind odiseea unui negru eliberat (Jamie Foxx) care în anul de grație 1859 pleacă să-și salveze iubita (Kerry Washington) din miinile unui moșier & stăpin de sclavi de o infinită răutate (Leonardo DiCaprio). Filmul a ieșit în SUA de Crăciun și a fost întîmpinat cu cronici foarte bune, critici savurîndu-i calitatea „narcotică“.

Filmul lui Tarantino nu are un concurent în *Vizita regelui la Hyde Park on Hudson/Hyde Park on Hudson*, care intră tot în **18 ianuarie**. Pelicula britanică semnată de Roger Michell (*Notting Hill*) se ocupă de idila dintre președintele Franklin D. Roosevelt (Bill Murray) și verișoara sa Margaret Suckley (Laura Linney), prin intermediul weekendului istoric pe care Regele George al VI-lea și soția acestuia îl-au petrecut în iunie 1939 în SUA, în cursul primei vizite a unui monarh britanic peste Ocean. Filmul a ieșit în sălile americane în 7 decembrie, suscînd critici amestecate și discuții despre acuratețea lui istorică, dar lui Bill Murray i-a adus o nominalizare la Globul de Aur.

Mizerabilii lui Hooper aspiră la un Glob de aur

În **25 ianuarie** intră un alt film așteptat, *Les Misérables*, în care

britanicul Tom Hooper (*Discursul regelui/The King's Speech*) pune pe ecran musicalul realizat la începutul anilor '80 de compozitorul Claude-Michel Schönberg și libretistii Alain Boublil și Jean-Marc Natel, distribuind actori unul și unul, dintre care cea mai bună este – spun cei care au văzut filmul – Anne Hathaway (în rolul lui Fantine). Hugh Jackman e Jean Valjean, Russell Crowe – Javert, Amanda Seyfried – Cosette, iar Eddie Redmayne – Marius. Filmul a avut premiera londoneză în 7 decembrie, iar americanii îl văd din 11 ianuarie – deși e deja nominalizat la premiile sezonului, printre altele la Globurile de Aur (pentru Cel mai bun musical/comedie, actor, actriță, melodie). În 13 ianuarie vom afla și dacă a luat vreun Glob.

Spielberg îl readuce pe Lincoln la rampă

Daniel Day-Lewis se numără și el printre favoriții la Globurile de Aur, Oscar și-a. pentru rolul principal din *Lincoln*, film care intră la noi în 1 februarie. Steven Spielberg ecranizează biografia *Team of Rivals: The Political Genius of Abraham Lincoln*, scrisă de Doris Kearns Goodwin, ocupându-se de ultimele patru luni din viața celui mai cunoscut președinte american, inclusiv de abrogarea (din decembrie 1865) a Amendamentului 13 care a abolit sclavia în toate statele americane. *Lincoln* va rula din 1 februarie umăr la umăr cu *Amour*, cel mai accesibil film al lui Michael Haneke și cel care, foarte posibil, îl va aduce regizorului nu doar un nou Glob de Aur (după *Panglica albă/Das weisse Band*), ci și Oscarul pentru film străin. Distins cu La Palme d'Or în 2012 la Cannes, *Amour* e love story-ul unui cuplu de soți (interpretați de Jean-Louis Trintignant și Emmanuelle Riva) care întâmpină bătrînetea, boala și moartea în mod simplu și demn. Succesul imens al filmului pe ori unde trece se datorează universalității subiectului, dar și naturalei că cu care e tratat.

Hopkins îl explică pe Hitchcock

Cui îl era dor de Anthony Hopkins abia îl va recunoaște, sub mască prostetică, în *Hitchcock*, de Sacha Gervasi, film ce refac relația – pentru mulți necunoscută – dintre cineast și soția sa, Alma Reville (Helen Mirren), ocupându-se doar de realizarea lui *Psycho*. Devenită Hitchcock după *The Lodger* (1925), film mut regizat de Hitchcock unde fusese regizor secund, Alma Reville a avut o influență puternică asupra soțului ei. Filmul lui Sacha Gervasi s-a bucurat de o primire bună, printre laudători numărindu-se și „The Huffington Post“, care opina că „e atât de bine făcut și are atât de mult suspans, respectiv

umor, încât 1-ar fi făcut pe Hitchcock mîndru“. Premiera lui românească e pe 8 februarie.

După ce a fost premiat exact cu un an în urmă la Berlin cu Ursul de Argint și Premiul de regie, *Barbara* de Christian Petzold ar trebui să facă o bună impresie în România (unde intră în 15 februarie), publicul est-european avind receptaculi speciali pentru povestile din comunism (afișul pare copiat după un celebru cadru din 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile). Nina Hoss, una dintre vedetele cinematografului german, interpretează rolul unei doctorițe trimise la țară după ce a făcut cerere să plece din RDG-ul începutului anilor '80. Scris de Petzold împreună cu Harun Farocki (cel care a realizat împreună cu Andrei Ujică *Videograme dintr-o revoluție*), filmul ne aduce sub ochi o poveste cu care rezonăm ușor, recreind o epocă din detaliu și reușind să rememoreze o anume curgere a timpului pe care epoca de azi a pierdut-o.

Gus Van Sant ne invită pe Tărîmul făgăduinței

Tot în 15 februarie intră la noi și *Tărîmul făgăduinței/Promised Land*, cel mai recent film al lui Gus Van Sant, care a fost lansat în sălile americane în 4 ianuarie. Filmul e co-scris și coprodus de Matt Damon, care ar fi trebuit să și regizeze. Tânără la urmă, Damon a renunțat la creditul de regizor, păstrându-și și postura de interpret principal. Împreună cu Frances McDormand, el joacă rolul unui agent de vînzări care încearcă să convingă locuitorii unui orășel de provincie să le vîndă drepturile de forare.

Bruce Willis nu mai obosește să moară greu

Luna februarie aduce și două filme mai frivole – revenirea lui Bruce Willis în seria *Die Hard* cu *A Good Day to Die Hard*, turnat de John Mooreanul trecut în Ungaria (premierea românească e pe 15 februarie),

precum și pelicula de acțiune *The Flight*, regizată de Robert Zemeckis, unde Denzel Washington este un pilot de linie dependent de droguri care are un accident aviatic după o noapte pierdută în compania unei stewardese (scopul filmului fiind și unul moralizator).

Cum a devenit vrăjitor Vrăjitorul din Oz

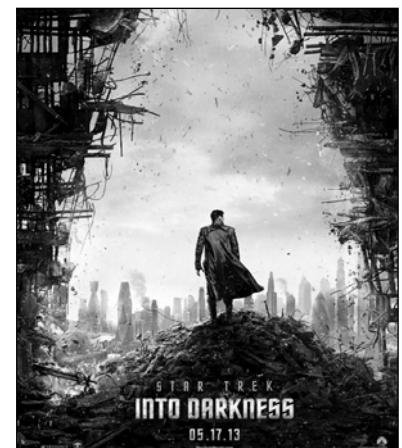
Mai așteptat e *Grozavul și puternicul Oz/Oz: The Great and Powerful*, care la noi intră în 8 martie (aceasta e și premiera mondială). Sam Raimi pleacă de la cartea lui Frank Baum, dar nu face un remake al celebrei *Vrăjitorul din Oz* (1939), plasându-și acțiunea înaintea celei din filmul regizat de Victor Fleming (deci și înaintea acțiunii din roman). Povestea se învîrte în jurul magicianului Oscar (James Franco), a cărui concepție despre viață se schimbă cînd ajunge în Oz, unde le întîlnește pe vrăjitoarele Theodora (Mila Kunis), Evanora (Rachel Weisz) și Glinda (Michelle Williams). Ajutat de acestea, Oscar va învăța să deosebească grîul de neghină și adevărul de iluzie, devenind într-un final Vrăjitorul din Oz. În 2013 se lansează (nu e stabilită încă luna) și o animație după *Frank Baum, Dorothy of Oz*, semnată de Dan St. Pierre și Will Finn.

Bryan Singer ne reține în universul fantastic cu *Jack și uriașii/Jack the Giant Slayer*, care se lansează la noi în 22 martie și care e, de fapt, primul film pe care îl regizează de la *Valkyrie* (2008) încocace. Filmul adaptează basmul *Jack the Giant Killer*, iar Bryan Singer spune că interesul său pentru acest proiect ține de felul cum basmele reflectă, de fapt, realitatele vremurilor în care au fost create. Distribuția îi numără pe Nicholas Hoult, Eleanor Tomlinson și Stanley Tucci, iar premiera americană a filmului e pe 1 martie.

Park Chan-wook își exercează engleză în Stoker

Mult mai interesant se anunță *Stoker*, primul film în engleză al lui Park Chan-wook, a cărui premieră americană e tot pe 1 martie și care la noi ajunge în 22 martie. Filmul e un horror psihologic despre relația ambiguă dintre o tinără și unchiul care vine să locuască cu ea și cu mama ei, după moartea tatălui. Mia Wasikowska, Matthew Goode și Nicole Kidman dețin rolurile principale. Filmul este coprodus de Ridley Scott și de regretatul frate al acestuia, Tony Scott.

În 29 martie are loc premiera mondială și românească a lui *G.I. Joe: Retaliation*, continuarea lui *G.I. Joe: The Rise of Cobra*. Distribuția

acestui film de acțiune semnat de Jon M. Chu numără vedete mai vechi sau mai noi, dar unite în cuget și simțiri: Bruce Willis, Channing Tatum, Dwayne Johnson.

Dacă pînă în martie am mers cronologic, se pare că cele mai așteptate filme ale lui 2013 au premieră mondială de-abia după luna mai. Cel mai fierbinte este *Iron Man 3*, programat să iasă în 3 mai. Acesta nu mai e regizat de Jon Favreau, ci de Shane Black, care a mai făcut *Kiss Kiss Bang Bang* (în 2005, tot cu Robert Downey, Jr.). Pe lîngă Robert Downey, Jr., Gwyneth Paltrow și Don Cheadle, Marvel Studios îi scoate la atac și pe Guy Pearce, Ben Kingsley și Rebecca Hall. Bugetul de 200 milioane de dolari obligă la încasări pe măsură.

Un alt an al francizelor

De fapt, la fel ca 2012, anul 2013 aduce mai ales continuări ale unor mega-success, majoritatea titlurilor din topurile celor mai așteptate filme fiind francize. Printre acestea se numără:

- *Fast and Furious 6*, care are premiera mondială

și românească în 24 mai, Justin Lin fiind regizorul din umbra protagonistului Vin Diesel.

- *Star Trek Into Darkness*, realizat de J.J. Abrams cu majoritatea echipei de la precedentul *Star Trek* din 2009, lansarea mondială și românească fiind în 17 mai.

- *The Wolverine* de James Mangold, cu Hugh Jackman, lansarea mondială și românească în 26 iulie.

- *Thor: The Dark World* – lansare mondială în 8 noiembrie; nu mai regizează Kenneth Branagh, ci Alan

Taylor, dar Chris Hemsworth și Natalie Portman își reiau rolurile.

- *The Hunger Games: Catching Fire* – din 22 noiembrie și la americani, și la noi; Jennifer Lawrence revine în rolul lui Katniss, dar s-a schimbat regizorul – Francis Lawrence.

- *The Hobbit: The Desolation of Smaug* – intră în SUA și, probabil, și la noi, în 13 decembrie.

- *The Hangover: Part 3* – îi are pe același Todd Phillips la cîrmă și pe aceiași Bradley Cooper, Ed Helms și Zach Galifianakis ca interpuși. Partea a treia ar

trebui – conform tradiției – să fie mai bună decît a doua și mai slabă decît prima. Se lansează mondial în 24 mai.

- *Pacific Rim*, SF-ul lui Guillermo del Toro care se lansează în 12 iulie, nu e încă o franciză, dar poate deveni. Filmul e un SF despre roboți uriași pilotați de oameni și e văzut de autorul său ca un „frumos poem adus unor monștri giganți“. Si abia ne ștersem *Transformers* din memorie

O surpriză plăcută ar putea fi westernul *The Lone Ranger* regizat de Gore Verbinski, cu Johnny Depp și Armie Hammer, care se lansează în 3 iulie. Verbinski și Depp au lucrat mult împreună, de la seria *Pirații din Caraibe* pînă la excelentul *Rango*. Acestea fiind zise, declarăm deschis anul cinematografic 2013. Ce să vă dorim? Ce ne dorim și noi: că mai mulți neuroni, pentru că această avalanșă care amestecă tot mai multe filme, motive, subiecte mai vechi face ca memoria noastră să devină treptat ca o pastă.

Ce inaugurează domnul Marga în regiunile istorice?

Și totuși, ce se întimplă cu Institutul Cultural Român? În ciuda unei păci politice și chiar mediatice așteptate pentru începutul acestui an, junele 2013 a fost marcat de un nou scandal care îl are în centru pe Andrei Marga și proaspăta sa echipă instalată.

Un concurs pentru desemnarea de referenți în Institutele Culturale Române din străinătate a stîrnit indignarea multora dintre participanți, precum și protestele presei, care îl

Idei pe contrasens

George Onofrei

acuză pe Marga că își promovează în diverse posturi apropiati cu care a lucrat în răstimpul în care a fost rector al Universității clujene.

Practic, de la preluarea șefiei ICR, Andrei Marga s-a rezumat la a comunica aproape exclusiv prin intermediul site-ului instituției. Nici o conferință de presă nu a fost organizată la sediu, fiind preferate

misivele electronice. La întrebări punctuale – legate de persoane, juriu sau proceduri – s-a răspuns prin „conform legii“ sau „conform procedurilor în vigoare“.

Mai presus de revocări de directori de institute – mulți dintre cei „eliberati din funcție“ au anunțat deja, de altfel, că vor acționa ICR-ul în judecată și pe președintele Marga – sau de schimbări de referenți sau de anunțarea unor proiecte bombastice cum ar fi seria „Comori ale Carpaților“, un caz aparte de analizat îl reprezintă înființarea unor ICR-uri interne, în capitalele provinciilor istorice și nu numai.

Faptul că cei mai mulți dintre oamenii aleși să le conducă provin din rîndul șefilor de filiale ale Uniunii Scriitorilor din România a alimentat suspiciunea că Horia Gârbea, unul dintre vicepreședinții ICR și președinte al ASR București, urmărește să își consolideze poziția în interiorul Uniunii. Astfel, prin eventuala promovare a fidelilor din USR în programele de traduceri sau prin asigurarea unor drumuri în străinătate, și-ar

putea securiza votul în eventualitatea unei candidaturi la șefia Uniunii Scriitorilor.

Pînă la finalul anului trecut, statutul USR prevedea că un președinte are dreptul la două mandate consecutive, fapt ce nu îl mai permitea – la data numirii lui Gârbea la ICR – actualului președinte, Nicolae Manolescu, să mai candideze, netezind astfel calea către un nou președinte. Poate chiar Gârbea.

Membri importanți ai USR neagă însă că scenariul este valabil, că timp, fără a se face prea multă vîlvă în jurul acestui subiect, la mijlocul lunii decembrie a fost modificat cu vot unanim statutul USR, eliminîndu-se prevederea privind un număr fix de mandate pentru președintele Uniunii. Astfel, Manolescu se poate înscrie din nou în cursă.

De altfel, conform unor surse, scriitorul Cassian Maria Spiridon, președintele ASR Iași, a fost doar una dintre variantele pentru funcția de director al ICR Moldova Iași, cel puțin alte două personalități ale lumii culturale ieșene fiind oferite mai înainte, dar au refuzat să preia frîiele noii instituții.

Interesante sunt și motivele pentru care l-au refuzat pe Andrei Marga. În primul rînd, ICR București nu a putut da nici un detaliu la momentul propunerii în legătură cu statutul juridic pe care îl vor avea filialele, ce buget vor avea, care va fi structura de personal. În comunicatele ICR s-a accentuat permanent că noile institute vor fi parteneriate public-public între centrala de la București și autoritățile locale.

Doar că dialogul nu a fost atât de „fructuos“ pe cît lasă să se înțeleagă mulțumirile domnului Marga de pe același site. Anul trecut, ICR a trimis o scrisoare de două pagini adresată primarilor și șefilor de CJ prin care se anunță noua componentă a conducerii Institutului,

se comunică hotărîrea privind înființarea ICR-urilor regionale și se cere suportul pentru ca autoritățile să găsească un sediu. Aceasta se încheie astfel: „Rămînem deschiși oricarei propunerii și aştepăm cu mult interes întîlnirea cu Dvs., spre a reflecta împreună asupra unor acțiuni benefice pentru regiunea Dvs. și pentru țara noastră“.

În același document, ICR mai precizează că odată sediul fiind asigurat, „Institutul Cultural Român se va îngriji de alocarea de personal, conform prevederilor legale. Echipa care va prelua filialele va avea răspunderea conceperii și implementării de programe“.

Din nou, totul se face „conform prevederilor legale“. Rămîn de clarificat tocmai o sumedenie de chestiuni ce țin de legalitate. De exemplu: noile ICR-uri, necuprinse în Legea de funcționare a ICR și neaprobată deocamdată printr-o Hotărîre de Guvern, vor fi simple puncte de lucru? Vor avea personalitate juridică? În condițiile în care la nivelul aparatului bugetar posturile sănătoase sunt blocate, cum vor putea fi angajați directorii și directorii adjuncți, ca să nu mai vorbim de referenți. Tot site-ul ICR anunță că personalul acestor ICR-uri locale, în afară celor două funcții de conducere, va fi asigurat din... resurse extrabugetare. Care vor fi acestea, e din nou un mister al vremurilor noastre.

Și, poate cea mai importantă întrebare: ce inaugurează, de fapt, Andrei Marga? Institute care au șefi incadrati în personalul ICR doar pe baza comunicatelor de presă (nu au contracte de muncă), fără personal, fără stampilă etc.?

Or, fără stampilă, chitanțier și facturier, nici resurse extrabugetare nu prea pot fi atrase, nici parteneriate semnate, nici apa minerală de la lansări decontată.

Fals tratat de impotență socială

Boala psihică a secolului nostru pare a fi incapacitatea de a distinge între om și personaj. Efectele sale acute se manifestă prin revoltă și indigestie mentală. Urmările cronice sunt mult mai profunde: acestea se regăsesc în degradarea continuă a simțurilor, confuzia perpetuă dintr-o valoare și non-valoare, negarea constantă a realității, apelul permanent la clișee.

Să începem cu efectele acute.

Revolta menționată merită o nuanțare. Și asta pentru că nu scriu despre revolta propriu-zisă, despre starea de răzvrătire sau despre indignare. Un răzvrătit se ener-

vează „programat“: își vede, constant, puse în genunchi valorile în care a fost educat și cele în care crede cu toată tăria; acumulează frustrări ce săn în dezacord cu lumea înconjурătoare dorită și, la un moment dat, pocnește ca un balon ieftin luat la ofertă din supermarket. Revolta cu ghilimele, pe care încercă să-și așeze în matca potrivită, echivalează cu tifna; cu starea primară de oftică pe care o vezi în ochii unei mîni, căreia nu îl-ai dat suficientă atenție *la un moment dat*. E o stare firească pentru cîmpozanzei, nu pentru oameni cu conștiință și capacitate de comunicare rafinată.

Să continuăm cu efectele cronice.

Indigestia mentală e o inventie a autorului: nu te „strică la mațe“, cum se spune popular; dar te strică la creier. A te uita prea mult la televizor și totuna cu a bea prea rece și prea multă apă atunci cind te-ai încălzit. Un bun prieten îmi spune constant, atunci cind vine vorba despre consumul de media, că „informația îl tempește pe unii oameni“. Dacă deschizi televizorul, iar sinaptele tale au plecat la un team-building fără să te fi anunțat, începi să crezi că toate cadrele pe secundă de acolo sunt lumea în care trăiești.

Degradarea continuă a simțurilor are, așa cum explică fizica newtoniană, un „moment t0“. Poate fi secunda în care ți-ai spus că „băiatul de la parter“ nu a vrut să-ți dea una în moacă pentru că tu ai fost nesimțit, ci doar pentru că „părinții lui nu l-au educat“. Poate să fie și momentul în care, după ce un profesor sau un șef nu-ți dă nota de trecere sau își oferă larghețea usii biroului său, nu pentru că nu ai fi fost tu incapabil, ci pentru că „are ceva“ cu tine. De ce nu, poate fi clipa în care crezi că totul ți se cuvine, fără a avea nici măcar un străvezu argument

La loc TELEcomanda

Alex Savitescu

pentru asta. Sau poate fi suma momentelor în care tu te-ai simțit prost, dar ceilalți te-au făcut să te crezi deștept. De aici începe confuzia dintre valoare și non-valoare, căci și ție ți-a dat, măcar o dată în viață, cu minus. Începi să negi realitatea, mediul înconjurator, îi vezi pe toți ostili ție și-ți creezi un univers paralel, pe care îl ții în viață, ca pe un mort legat de aparate, cu clișee.

În ultimele zile, am primit cîteva mailuri, telefoane și

priviri, prin intermediul căror am fost anunțat că am comis un „sacrilegu“. Am îndrăznit să scriu despre „maestrul“ Nicolaescu. Aș fi profitat de moartea lui ca să-l umplu de scupat. Aș fi făcut vrute și nevrute cu memoria sa.

Un ziarist nu scrie în acord cu oamenii care-l citesc. El are o poveste pe care o poate spune – cu sau fără talent – auditoriului, dar trebuie să argumenteze în totdeauna cele scrise. Eu am argumente. Aștept o fărâmă de luciditate!

Anul Caragiale

Anul 2012 a fost sortit să fie Anul Caragiale. S-au împlinit o sută de ani de la moartea marelui scriitor, devenit între secole un fel de cronică caracterolog oficial al României eterne.

Perechea neplăcut de lucidă a lui Mihai Eminescu, Caragiale ne-a descris aşa cum ne-a văzut el, cu ochiul său cel vizionar și rău, aşa cum Eminescu, în exaltările sale poeme patriotice, a descris românii aşa cum și i-ar fi dorit, cu ochiul său cel vizionar și bun. De aceea, poate, Eminescu e mai proslavit decât Caragiale: ne-a plăcut mai mult înflăcărata sa Românie fictională și am rîs acru, cu jumătate de gură, la meschina Românie reală din textele afurisitului de grec. Iar acum idealul național romantic al lui Eminescu a rămas acolo unde îi era locul, în secolul al XIX-lea, în vreme ce realitatea meschină a României caragialești pare să se fi perpetuat, cu sănse mari de a fi nemuritoare. Să fi prins autorul *Scrisorii pierdute* însăși esența ridicoulului ce anină nația noastră mică, dar vitează?

» Spre surprinderea mea, pînă și revoluționarii cu patalama, care și-au revendicat dreptul la pomană de la statul român de azi, au un venerabil strămoș în nenea Niță al lui Caragiale, din Jertfe patriotică.

Românii e deștepți:

Radu Pavel Gheo

Anul Eminescu (o sută de ani de la moartea poetului) a fost celebrat în 1989 cu surle și trîmbițe. În toată țara se desfășurau colocvii și întîlniri „Eminescu“, se recita Eminescu, la examene se dădeau subiecte cu Eminescu și nu era revistă literară care să nu publice măcar un material despre Eminescu. Acum, la centenarul Caragiale, n-a mai fost cazul.

Va fi fost de vină și delăsarea noastră balcanică. Vor fijucat vreun rol și criza, lipsa de bani, constringerile bugetare. Dar cred că pe undeva a contat și jena pe care o simțim cînd ne apropiem de opera lui ca de o oglindă veche, nemiloasă și răutăcioasă: români de ieri, români de azi. Iar într-un an de ferovare patriotică-naționalistă cum a fost acesta, într-un an de tulburări politice precum cele din 2012, apelul la Caragiale ar fi fost devastator, cel puțin pentru cei care au cît de cît simțul ridicoulului. Mai bine nu.

Paradoxal însă, cel ignorat nu vrea să se lase ignorat. Caragiale, mort acum o sută de ani, e nemuritor aşa cum și-ar dori să fie nemuritor orice scriitor: lumea lui trăiește și prosperă în continuare, la fel de urîtă, murdară și meschină ca și acum un veac și mai bine. Cu alte veșminte, cu un alt limbaj, într-un alt decor, cu o altă recuzită.

Asta a fost România anului 2012: anul Caragiale la scară națională. Întreaga țară a fost o scenă, iar oamenii politici, ziariștii, funcționarii mai mari sau mai mărunți, țățele

de mahala (acum și la TV) și-au jucat rolurile magnific, fiindcă ele sunt viața lor. Astfel, Caragiale a fost sărbătorit prin răsturnări de guverne, printr-un referendum, prin propagandă deșantă pro și contra puterii sau a opozitiei, prin dramolete de mahala, prin discursuri jalnice și figuri ridicolă, smulse din *Scrisoarea pierdută* și din *Momentele* marelui autor, prin trădări și retractări, prin tot ce poate acoperi de ridicol ființa umană – și o și acoperă.

Stiu că și textul de fată sună a clișeu (parțial, și este, fiindcă lucrurile sunt un pic mai complicate), dar înainte de a-l scrie, am răsfoit *Scrisoarea pierdută* și volumul de *Momente*, citate mai sus. Vă amintiți de unanimitatea lui Trahanache, azi pe cale să se împlinească, curat constituțional, în Parlamentul României? Cum vă sună citatul acesta: „Sîntem în epoca reformelor; spiritul public se agită asupra atîtor și atîtor chestiuni, toate «vitale...»“?. E de azi sau de ieri? Ce să mai zic de *Telegramele*, devenite azi scrisori, trimise ieri din provincie la prim-ministrul, azi din provincia România la Bruxelles – cele în care Costăchel Gudură reclamă „viața onorul ne-sigure“, „bandiții regimului acest secol lumină bagiucurind constituția ce ați giurat voit ucidi“, ca apoi să se ajungă la atît de cunoscutul „pupat toți piața endependență“?

„Cînd vine, mă-nțelegi, un guvern de bandiți, fiindcă n-are cine să-l opreasă de a lovi în tot ce e mai scump...“ – asta nu e Antena 1, ci *Atmosferă încărcată*. „Este o criză, mă-nțelegi, care poti pentru ca să zici că nu se poate mai oriabilă.“ Spre surprinderea mea, pînă și revoluționarii cu patalama, care și-au revendicat dreptul la pomană de la statul român de azi, au un venerabil strămoș în nenea Niță al lui Caragiale, din *Jertfe patriotică*.

Caragiale 1912-2012. Așa am sărbătorit noi Anul Caragiale: la nivel înalt. Inclusiv cu plastografii. Dar, vorba maestrului, „vom vedea!... Sînt judecători la Berlin!“. Azi, la Bruxelles.

Mă întreb: dacă ar fi trăit astăzi, Caragiale s-ar fi bucurat de oferta de material proaspăt sau s-ar fi îngrozit de vitalitatea personajelor lui? De un lucru sunt însă sigur: ar fi emigrat iarăși la Berlin și nu s-ar mai fi întors niciodată.

Biblioteca din Petrila

Suplimentul lui Jup:

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

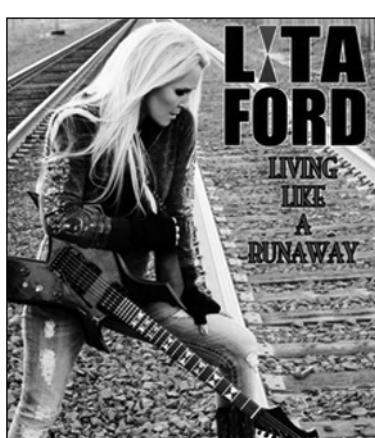

Portretul artistei la maturitate

Cine-și mai aduce aminte azi, fără doza necesară de ironie, șampanie sau regret, de amânuntele și suculența vremii cînd hair-metalul era la modă? Nume ca Warrant, Bang Tango, BulletBoys, Quiet Riot, Dangerous Toys, LA Guns, Faster Pussycat, Jetboy, Great White, Lynch Mob, Love/Hate, Cinderella, Night Ranger, Saigon Kick, White Lion, Ratt, Enuff Z'nuff, Winger, Loverboy sau Alcatraz mai spun ceva cuiva? Poate doar celor cu obișnuințele neschimbate din anii cînd erau tineri și nemuritori, și nu conta cum și ce urma să le ofere viața! Unora, ce-i drept, le-a revenit prea puțin sau deloc, destui fiind azi nume uitate pe-o cruce. Si nu vorbesc de muzicanții arondați genului, ci de ascultători disipați în toată lumea, din California, de unde provineea distractiția, pînă în Japonia, trecînd prin partea noastră de glob – Europa unită părelnic. Nici vedetelor ce-au definit stilul, și care au căpătat binemeritata stea pe bulevardul celebrităților de rangul doi, nu le-a fost rezervată o doză prea mare de bucurie. Poate doar cine a știut ori a avut noroc să treacă peste încorsetarea impusă contractual, amestecînd în guasile personale vopseaua altor subgenuri, să rămînă reper singular, titularul unui album complet, nu al hitului antologat pe-un *Best of...* Poate Guns N' Roses, Bon Jovi, Motley Crue, Twisted Sister, Whitesnake, Def Leppard să definească, prin contaminare, și genul acesta plăcut urechii și o-chiului. Firește, cu mențiunea „precursorilor“ (unii, contemporani și parteneri de turnee, mai longevivi decît „urmașii“): Heart, Rainbow, Van Halen, Alice Cooper, Aerosmith. Pentru mine, lăsînd deoparte componenta sentimentală, importanța curentului hair-metal, cîtă e, vine din faptul că aproape toți participanții

la petrecere au menținut în agitație spiritul rockeresc, într-o perioadă cînd agresiunea comercialului devenise greu de evitat (ulterior de neînlăturat). Va fi fost muzica hair-metal surogat al calității, manifestare îndoieică, bubble-gum ce strica dantura și fursec la mondenități televizuale; peste ani (și iată, au trecut aproape 30...) îi putem aprecia, pertinent, partea bună. Generația trezită de gîdilătura pletelor (naturale sau peruci) a crescut consumind sunetul chitarii electrice, ritmul tobelor și burzul lui basului orchestrate cînd să placă. N-a îngurgitat l(eșin)ături pop, lălăiel soul, infumurate (o)rockăi și-alte pre-făcătorii gretoase.

Cînd spui hair-metal, sub pleoape îți vine imaginea părului blond, a blugilor jerpelici, a gecii de piele. Adică simbolurile rock dintotdeauna. Filosoful dilematic se duce cu gîndul, firesc, la o femeie. Si cine e mai potrivită să intruhi-pe superlativ genul decît Lita Ford? Ea este emblema, fără îndoială. S-ar crede că și beneficiaj de recunoaștere deplină, de carieră suitoare, de tratament corect. Da' de unde! Lita Ford este ilustrarea perfectă a fragilității artistului în lumea brutală ghidată de regula profitului imediat. Victima mentalității macho, dominantă în show-biz, Lita n-a ezitat să-și mențină viziunea proprie asupra muzicii, iar cînd n-a reușit să cinte, să imprime ce-i place, a lucrat ca vinzătoare de magazin. Ca orice femeie, a dorit să fie mamă și are doi băieți. Cum viața nu-i ușoară cînd vrei să fii tu însuți, Lita a primit în plin și amărițiunea de-a fi împinsă la coadă în planurile caselor de discuri, și nefericirea căsniciei cu bărbați ce-o considerau, probabil, sub nivelul lor (ei figurînd ca rockeri), și drama de-a fi despărțită de copii; mai mult, trăiește tragedia de a-și vedea băieții „întors“ contra ei (subiectul piesei *Mother* de pe albumul *Living Like A Runaway*, 2012, SPV/Steamhammer). (Piesa-titlu e simplă, strălucitoare, dureros nostalgică!) Ura interumană, ipocrizia socială, mizeria, divorțul fac substanță altor piese. Discul reduce în lumină un suflet matur și sensibil, ce n-a pierdut nimic din vivacitate și fortă. Nu e simplă realizare discografică, e document exemplar al unei consecvențe admirabile.)

De vorbă cu pianista Raluca Știrbăț:

Salvați casa lui Enescu din Mihăileni!

Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înteleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor Eskenasy, Praga

FOTO: Raluca Știrbăț

O casă a lui George Enescu este lăsată să se prăbușească, este pe moarte... Martor la ceea ce un prieten numea pe bună dreptate „delirul funerar“ în media și de pe Internet, mă gîndeam cum s-ar fi vorbit astăzi despre dispariția unui George Enescu. Mai mult decât probabil s-ar fi găsit unii să scrie că Enescu, în calitate de „român plecat din țară“, a fost „incapabil să rămînă obiectiv față de lucrurile bune ce se petrec în România“. Cam a cesta a fost timp de decenii „stilul“ de reproșuri instilat de Securitate la adresa celor ajunși în Diasporă. Iar „stilul“ a rămas același la unii mai tineri inteligențiali, deși astăzi influența agenților Securității e cam greu să mai fie invocată.

„Stilul“, atitudinea vin – reluind spusele lui Lucian Boia – din niște sensibile complexe de inferioritate/superioritate, muiate într-un sos de naționalism și izolaționism autohtonă pagubos. Toate explică de ce timp de decenii s-a vorbit de solidaritatea polonezilor sau a ungurilor în contrast cu totala lipsă de unitate a românilor. De aici și o idee a păcatului originar atribuit românlui exilat, emigrat sau plecat din țară, dublată de un aşa-zis imperativ al răscumpărării „păcatului“.

În cazul muzicienilor trăind în afara României, în obligația „răscumpărării păcatului“ sănătatea cererea de a sta la dispoziție oricând și în orice condiții oficiale/ștărișorii vietii culturale sau politice românești, tratarea lor drept un soi de cetăteni de clasa a doua (cu totul diferită de tratamentul acordat artiștilor străini, cînd vine vorba de contracte și tantieme), judecarea „patriotismului“ lor în funcție de măsura în care se pliază și de viteza lor de reacție la „imperative“ politice, financiare sau, pur și simplu, la „sensibilitățile“ diverselor sisteme de curte „feudală“, de la agenția oficială de impresariat, la conducerile filarmonicilor și pînă la societățile de radio sau televiziune și-a.m.d. Desigur, nu se poate generaliza, personalitatea, ca și ponderea fiecărui artist în lumea internațională îl fac să fie tratat cu o nuanță de diferență, dar, în mare, aceasta este tendința.

S-ar putea scrie mult pe acest subiect, dacă muzicienii români ar avea capacitatea de a lua atitudine, așa cum au manifestat-o, în 2012, cei ruși, condamnînd mojicia retrogradă a unui dirijor sau lașitatea unui pianist odinioară remarcabil, între timp ajuns o umbră. Dar se ia atitudine serios și în masă în România, în public, fie și pe o necăjită pagină de Facebook, față de vreun fapt reprobabil, față de favoritisme gratuite, de vreo distorsionare a adevărului, de corupția din lumea muzicală? Eu unul mereu lucru nu am văzut.

Nu am văzut nici o reacție față de postarea pe Internet a fotografiei unei case a familiei Enescu, pe care de a se prăbuși, la Mihăileni, jud. Botoșani. Semnalarea distrugerii iminentă a încă unui monument de patrimoniu cultural îi revine pianistei Raluca Știrbăț, care trăiește la Viena, unde a înființat Societatea Internațională „George Enescu“ și este pe cale să-și încheie documentarea la o lucrare de doctorat pe tema creației enesciene pentru pian și a împrejurărilor istorice și estetice în care s-a materializat ea. La doar cîteva zile după ce a realizat în capitala Austriei imprimările pentru un nou CD – ce va cuprinde capodopere ale repertoriului pianistic universal, precum și două premiere, gesturi recuperatoare de valoare și interes – din creația muzicală românească –, Raluca a binevoit să răspundă citorva întrebării despre povestea acestei case istorice și semnificația ei pentru Enescu.

„Bădăia Jorj a născut la Liveni-Dorohoi, dar a petrecut la Mihăileni ceasuri multe și fericite ale copilariei, adolescenței și chiar maturității sale. O atestă documentele biografice și bogata corespondență cu mama sa și cu mătușa «favorită», mîndra Tinca (sora lui Costache Enescu, ale cărei portrete fotografii dezvăluie o izbitoare asemănare cu nepotul George, extrem

de dotată muzical și care a rămas alături de mama compozitorului, îngrijind-o). Enescu nu pregeța în a bătători an de an drumurile lungi și obositore pînă la Mihăilenii din nordul Moldovei (în vremurile aceleia – veți zîmbi – mult mai accesibil decât astăzi, cînd apare ca un cătun rătăcit și necăjit, umbră palidă a acelui tîrgușor cochet și înfloritor de odinioară, punct vamal și comercial).

Aici, pe malul Molniței, s-a născut în 1839 mama compozitorului, fiică a preotului Ioan Cosmovici și a Zenoviei, născută Vogoride. După plecarea lui Jorj la Viena, după boala și operația salvatoare făcută în capitala Imperiului, după despărțirea de soțul său și încercarea dramatică de a se retrage la Mănăstirea Văratec, Maria Enescu se întorcea la casa părintească, unde s-a și stins în martie 1909. Aflat la Paris și anunțat telegrafic, Enescu nu a putut ajunge la timp pentru a o însoțî pe ultimul drum. A revenit însă an de an, pînă la plecarea lui din țară în 1946, pentru a face slujbe de pomeneire mamei și bunicilor săi (înmormîntați în cimitirul vechii biserici a satului), petrecînd cîteva ceasuri între zidurile copilariei sale, unde a cîntat și a compus. Printre altele, la Mihăileni a definitivat în noiembrie 1901, la căpătiul mamei sale atunci suferindă, *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră* op. 8.

Toate acestea ar trebui să fie mai mult decât de ajuns pentru un efort de salvagardare a acestei case și transformarea ei într-un muzeu,

posibilă etapă de pelerinaj enescian pe un traseu cultural-turistic în Moldova de Nord (Liveni, Cracalia, Dorohoi, Mihăileni, Tescani, Iași).“

Este nevoie însă de un curent de opinie, de o voință politică, de interes din partea autorităților culturale ale județului Botoșani și de o acțiune de conservare/restaurare fără întîrziere, coordonată de la București!!

Putină statistică

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

Cam de multă vreme – unii zic că de peste 20 de ani, alții merg mai departe, susținând că de 40 – teatrele din România, de fapt instituțiile de spectacole de la noi, nu au mai ajuns sub lupa analizelor sociologice. S-au făcut cîteva sondaje privind piața culturală, oferta și consumul în ansamblu, instituțiile de gen intrînd în atenție împreună cu alte categorii, dar o scanare statistică exclusivă nu s-a realizat. Artele spectacolului au o specificitate a lor, care vine în primul rînd din faptul că sînt arte vii, care presupun prezența imediată a publicului, în absența căruia sînt lipsite de destinatar, de finalitate.

Au fost, în anii din urmă, și multe inițiativeri instituționale constînd în chestionare elaborate de departamentele de marketing ori de PR ale unor teatre ori festivaluri, datele centralizate oferind o bază de analiză utilă, dar primară, empirică, oarecum la limita științificului. Științificul e garantat de rapoarte elaborate de organisme specializate, lucrate pe eșantioane considerate reprezentative, cu itemi relevanți, cu marje de eroare comunicate și asumate etc., adică cu tot tacimul asociat. Explicația inexistenței unor asemenea cercetări nu ține

de dezinteres, ci de o condiționare pecuniară: lipsa banilor pentru comandarea lor. Ele costă. Si nu puțin, presupunînd o muncă dificilă, de cîteva luni de zile, a unei echipe numeroase care parcurge o mulțime de etape, pe scurt, colecteză date, le prelucreză, coreleză, clasifică. Efectuarea unui sondaj profesionist devine, la anumite intervale, mai mult decît necesară, oferind o imagine obiectivă a impactului pe care orice instituție publică ori privată îl are asupra comunității în și pentru care funcționează. Cu toate vulnerabilitățile asumate, căci

pînă și cifrele ne păcălesc uneori. O glumă vorbește de la sine: dacă eu am mîncat doi pui, iar tu nu ai mîncat deloc, din punct de vedere statistic, amîndoi ne-am saturat pe cîstea cu cîte un pui! Doar că în realitate eu m-am ghifituit, iar tu eşti lihnit!

Ce zic cifrele

Lăsînd gluma la o parte, strădania Teatrului „Nottara“, prin nou său manager, teatrolologul Melania Tepuș, de a găsi resurse financiare și a comanda un sondaj care să arate, la nivel național și de Capitală, unde se află din punct de vedere artistic așezămîntul de pe „Magheru“ este bine-venită. Evident, a stîrnit rapid curiozitatea. Licitația a cîștigat-o IMAS, iar primele rezultate au fost anunțate în decembrie, în cadrul Zilelor Teatrului de pe bulevard. Chiar prin vocea lui Alin Teodorescu.

Pentru oricine cunoaște cît de cît teatrul autohton, e evident că lucrurile în domeniu nu s-au schimbat atât cît ar fi fost necesar. Inerția națională față de transformare

s-a manifestat și în jurul scenei, doar teatrul e, nu-i aşa?, oglinda vremurilor sale. În România, sistemul instituțional l-a conservat cu mici excepții pe cel antedecembрист. Majoritar de stat, la nivelul fiecărei mari unități administrative, deocamdată județ, funcționează de regulă un teatru pentru cei mari, unul pentru cei mici; cîte o operă și o filarmonică, la nivel de regiune. Nu pentru că aşa ar fi necesar, poate o fi, ci pentru că atunci cînd a fost creată rețea de instituții de spectacole gîndite ca instrumente ale propagandei comuniste, în anii '50, aceasta era formula ideală.

Ce zic cifrele? În 1990, existau 144 de instituții de spectacole și concerte (50 de teatre dramatice, 25 de teatre pentru copii, 6 opere, 15 teatre muzicale și de estradă sau de operetă, 16 filarmonici, 23 de orchestre populare, 8 ansambluri artistice și un circ). În 2009, anul final de referință din sondaj, numărul lor ajunsese la 161 (62 de teatre dramatice, 25 de păpuși și marioane, 8 opere, 8 teatre muzicale și de estradă sau de operetă, 17 filarmonici, 6 orchestre populare, 34 de ansambluri artistice, inclusiv centre culturale, și un circ). După '90, autoritățile locale au înființat 12 teatre dramatice (la Tîrgoviște, Turda, Tg. Jiu, Deva, Rîmnicu Vilcea etc.), considerîndu-le necesare pentru comunitatea locală, asumîndu-și finanțarea din bugetul propriu. În acest mini-tablou configurat de IMAS nu apar companiile private, ce-i drept, cele mai multe meteorice, multe dispărute, unele intrate între timp în sistemul „de stat“. Precum bucureștenele Masa și Act, fondate ca independente, dar beneficiind de sezoane bune de stipendie de la primăriile de sector.

Publicul de operă s-a dublat față de 1990

Merge lumea la spectacole? Immediat după '90, cînd, după decenii de interdicții, alte tentații erau mai puternice, instituțiile de spectacole au fost abandonate de o parte din cei care pînă atunci intrau des în teatru, operă ori filarmonică dintr-o solidaritate a rezistenței prin cultura esopică. Dacă în 1990,

	1990	2009
Teatre dramatice	50	62
Teatre pentru copii	25	25
Filarmonici	16	17
Opere	6	8
Orchestre populare	23	6
Teatre muzicale și de estradă sau de operetă	15	8
Ansambluri artistice	8	34
Circuri	1	1

6.938.000 de privitorii au vizionat audiat cele 20.212 spectacole și concerte din oferta reală, un an mai tîrziu, numărul acestora scădea la 4.737.000. Cel mai slab an, din acest punct de vedere, a fost 1994, cu numai 3.534.000 de spectatori. Revenirea s-a produs începînd cu 1999 – 5.092.000, de pildă, pentru ca în 2009 să fie înregistrati 6.489.000. Adică aproximativ tot atîtia cîți în 1990!

Cea mai spectaculoasă creștere a înregistrat-o publicul de operă, al cărui quantum s-a dublat față de 1990. Imediat după Revoluție, iubitorii ai operei erau 238.000; în 2009, s-au înregistrat 410.000! Amatorii de muzică clasică erau, în 1990, 428.000; în 2009, s-a ajuns la 561.000. Deși în cifre absolute nu pare, e o creștere semnificativă, întrucît genul e unul elitist, presupune o minimă cultură de specialitate și experiență ascultării. La teatru, la cele dramatice, au fost, în 1990, 1.708.000 de oameni; în 2009, 1.623.000. Teatrele pentru copii par să-și fi pierdut simpatizanții, printr-o înjumătățire a numărului de bilete vîndute: în 1990 – 1.107.000; în 2009, 616.000! Cea mai dramatică scădere, de aproape șapte ori, apare la spectacolul de circ: de la 729.000, în 1990, la 170.000, în 2009!

Urmează interpretarea finală a studiului

Cine merge la teatru? Pe categorii de vîrstă, tinerei și seniorii. Adică cei care au mai mult timp liber, pe care profesiunea nu-i confisca precum pe cei din generația de mijloc, ocupăți de plata facturilor și subzistența familiei. Mersul la un spectacol e în prezent o formă de socializare, de ieșire în oraș, de întîlnire cu prietenii, semeni de aceeași vîrstă și interese spirituale, de discuții.

Ceea ce am primit în decembrie din cercetarea IMAS privind oferta-consumul teatral a fost doar un eșantion al studiului. Un „aperitiv“! La finalul lui ianuarie, va fi dată publicității configurația completă a sondajului. De-abia aștept!

Corina Sabău:

„Multi dintre prozatorii contemporani nu mai sunt dispuși să investească în personajele lor“

Înainte de a face acest interviu am citit, nu mai știu pe unde, că *Dragostea, chiar ea, a doua carte semnată de Corina Sabău (după *Blocul 29, apartamentul 1 din 2009*), ar fi o carte mai mult pentru femei. Trecînd peste prejudecata că femeile sunt mai toante de la natură și aplecate automat spre romantism, ajung de fapt la cartea în cauză, care mie numai romantică nu mi s-a părut. Dacă citești *Dragostea, chiar ea cu cheia* romantismului în mînă, derutat poate de titlu, mari dezamăgiri vei trăi. Corina Sabău este ironică pînă în vîrfurile unghiilor, iubirea, pasională și necesară, este pusă sub lupă și, desigur, detaliile sunt caragioase și de tot rîsul, iar personajele, chiar dacă poate ne recunoaștem în slăbiciunile lor – că de calități nu prea poate fi vorba –, ne inspiră mai degrabă la dezicere decît la compasiune. Am citit răspunsurile Corinei Sabău – pe care le vedeti mai jos – și am fost de-a dreptul bulversată. Cheia ironiei și a trimiterilor livrești prin care am citit eu *Dragostea, chiar ea* se pare că nu e chiar cea mai bună. Nu-mi rămîne decît să „mai trag o dată“. Altfel, citiți cartea, ironică sau romantică sau cum o fi, este pasiona(n)tă.*

Interviu realizat de Elena Vlădăreanu

De ce te-ai legat tocmai de iubire?

Cum aş putea să mă leg de iubire, Elena, cînd îmi este atît de necesară? Eu doar am vrut să văd unde ajung un bărbat și o femeie care cred că, în sfîrșit, și-au întîlnit sufletul pereche. Si am fost foarte generoasă, le-am oferit toate condițiile pentru a-și trăi adulterul în liniște. Le-am pus în gură vorbe frumoase, uneori chiar versuri nemuritoare, i-am lăsat să se iubească pe acorduri de

Gardel, să se răsfete cu vinuri și brînzeturi scumpe, i-am dedat la gesturi și declarații pasionale, le-am făcut chiar hatîrul, după un scandal de pomină, de a-i lega prin sfînta taină a căsătoriei. Nu cred că e puțin lucru pentru doi însî destul de banali, care s-au întîlnit în holul Ministerului Agriculturii. Or, după toate astea, merit oare să-mi spui că m-am legat de iubire? Nu pot fi acuzată de nimic, am făcut tot posibilul pentru a întreține această pasiune, ce să fac dacă personajele mele n-au fost capabile să-o transforme într-o iubire durabilă, de-o viață?

Descrieri detaliate – deja remarcate și apreciate de cititorii profesioniști – ale vieții de cuplu, ale infidelității și vinovăției, ale bătrîneții-impreună-în-casa-de-la-țară (o fantezie pe care pot să și-o revindice majoritatea cuplurilor urbane de azi), ale flirtilui și curtoaziei moderne și, în general, detaliilor, dar toate aflate sub o lupă ironică. Nici măcar dragostea față de copii – încă un subiect tabu al literaturii – nu scapă de ironie. De ce, de unde și pînă unde atîta ironie?

N-am dorit nici un moment să ironizez dragostea față de copii, la fel cum n-am dorit să ironizez adevarata dragoste, care începe abia după ce trece pasiunea. Dar aproape de copii, da, am observat că la apariția lor chiar scriitori foarte buni își schimbă dintr-o dată tonul, se maimuțăresc să cum se comportă călătorii care circulă cu RATB-ul. Foarte puțini au curajul de a-i arăta pe copii într-o lumină mai puțin edulcorată, îmi vin acum în minte doar Milan Kundera și Elfriede Jelinek. Există o scenă în *Insuportabila ușurătate a ființei* în care Tereza găsește o stâncuță pe jumătate îngropată în pămînt de niște copii. În momentul acela o cuprinde o așa silă față de oameni, încît înțelege refuzul lui Tomas de a avea copii. Revenind la ironie, mi-am dorit să fiu ironică în cartea asta, dar nu numai ironică, pentru că m-am legat de personajele mele și am ajuns să le înțeleg, așa că uneori mi se pare că sătul de-a dreptul sentimentală. Cum să nu fiu alături de Teo cînd hoinărește prin viscol, disperat că și-a pierdut copiii, sau alături de Mia, care pare blocată între iubirile ei și tinjește după liniștea pe care i-o oferise fostul soț?

Se mai poate literatură despre dragoste astăzi și în afara acestui abordări?

Da, bineînțeles că se poate. Amos Oz sau Alessandro Baricco, scriitori care-mi plac mult, scriu despre iubire fără să ia peste picior și le reușește de minune.

» Că scriu, nu e o crimă. Dar cînd mă gîndesc că mă încumet să public, prin urmare, că fac niște demersuri astfel încît cartea mea să ajungă la oameni, nu pot ocoli întrebarea dacă nu cumva m-a părăsit bunul-simț sau bruma de luciditate.

Am observat că și atunci cînd trebuie să vorbești despre tine și despre literatură, preferi să apelez tot la ironie, respectiv autoironie (da, am o obsesie astăzi cu ironia, ironizează-mă!), că uneori aproape îmi vine să spun că nu te iezi în serios. Pînă și „aparițiile“ tale pe Facebook sănt ironice, și încă cum! De ce te protejează ironia?

Îți dai seama ce caraghioasă aș fi să încerc o psihanaliză. Cred că explicația e simplă. Nu sunt o mare gînditoare, capabilă să adințesc lucrurile, și îmi place foarte mult să rîd. Uneori mi se pare că trăiesc în *Cintăreața cheală*; am senzația că ne tot repetăm, și în cuvinte, și în gesturi, și în sentimente. Si atunci cum să nu-mi vină să rîd auzindu-mă vorbind?

Atât în Dragostea, chiar ea, cît și în Blocul 29, apartamentul 1, romanul tău de debut, personajele sint toate niște ființe detestabile. Bun, poate detestabil e un cuvînt prea dur, atunci să spunem greu de simpatizat. Îmi amintesc că, în prima ta carte, un singur personaj rămîne netăvălit pînă la final, în Dragostea, chiar ea nu l-am găsit încă. Ce sint personajele pentru tine?

Eu n-aș spune „detestabile“, aș spune mai degrabă cu defecte omenești. Să știi că nu de puține ori m-am comportat la fel de detestabil ca ele, asta ca să vezi cu cine ai de-a face... Se descurcă și ele cum pot. După ce hotărăște că nu se căsătorește cu Ganea și aruncă banii de la Rogojin în foc, Nastasia Filipovna pleacă împreună cu el și cu gașca lui, fără să-i pese ce se va mai întîmpla de acum încolo cu viața ei. Cred că este o dorință amețitoare de a cădea, de a simți voluptatea decăderii. Uneori, această beție a slăbiciunii mă apucă și pe mine, dar cum în viața reală nu mi-o pot satisface, o exerez în scris, pe biele mele personaje.

Teo îi mai scapă Miei cite un vers-două. De unde citează Teo cînd citează?

Din cîte îmi amintesc, e vorba de unul sau două haiku-uri și de o poezie care le ilustrează perfect amorul pasional, din lirica trubadurilor.

Care este povestea ta cu literatură? Cînd ai început și de ce?

Probabil că istoria asta n-ar fi început niciodată dacă n-aș fi râmas fără apartamentul în care am copilărit. Mi-a fost atît de dor să mă întorc acolo, încit am scris o poveste care să se petreacă în spațiul respectiv. Nu m-aș fi imaginat niciodată scriitoare. Că scriu, nu e o crimă. Dar cînd mă gîndesc că mă încumet să public, prin urmare, că fac niște demersuri astfel încît carte mea să ajungă la oameni, nu pot ocoli

întrebarea dacă nu cumva m-a părăsit bunul-simț sau bruma de luciditate.

Literatura ta mă face să văd în tine o perfecționistă. Presupun că ai ezitat îndelung înainte să debutezi. Cînd ti-a fost clar că nu mai există cale de întoarcere și că Blocul 29, apartamentul 1 trebuie să apară?

Nu mi se potrivește deloc cuvîntul „perfecționistă“. Nu am un program strict de scris sau de lectură. I-am citit Norei Iuga cîteva fragmente din *Blocul 29, apartamentul 1* și ea m-a încurajat. Cum am incredere în gustul ei și carteau nu mi s-a părut prea rea, m-am gîndit să încerc s-o public.

Ai debutat în 2009, a doua carte ti-a apărut la sfîrșitul lui 2012. Cum scrii? Ai deja în minte o nouă carte?

În zilele mai bune mi se pare că am, în zilele mai proaste mi se pare că poveștile la care m-am gîndit nu se leagă. În ultima perioadă, fiind presată să-mi termin carteau, mi se părea că-mi place mult mai mult să citesc decît să scriu. Acum, cînd încă nu m-am reapucat de scris, îmi lipsește activitatea asta, care mă umple de complexe și mă nevozează.

Acum, după a doua carte, ce poți spune, care este cel mai bun/frumos lucru pe care ti-l-a adus literatura?

M-a scăpat de inevitabilele întrebări care li se adresează în România tuturor femeilor de vîrstă mea: cînd ai de gînd să te măriți și să faci copii?

Ai colaborat cu Radu Jude la scenariul filmului Toată lumea din familia noastră. Te gîndiseși vreodată că vei ajunge să lucrezi în această industrie? O să mai faci ceva?

Niciodată, m-am bucurat foarte mult că Radu mi-a propus această colaborare. Deocamdată n-am nimic în plan.

Am văzut că, atunci cînd vine vorba de literatura citită, referințele tale se regăsesc mai degrabă printre clasici. Am citit și că Ingmar Bergman este regizorul tău preferat. Ce găsești în arta canonică și nu găsești în artele contemporane?

Da, preferații mei râmîn clasici și pe ei îi citesc și-i recitesc, râmînind mereu în urmă cu literatura contemporană. Ca să dau cîteva exemple, n-am întîlnit pînă acum pe nimeni care să mă facă să rîd cum reușeșc, în aproape fiecare paragraf, Gogol, Flaubert, Kafka. Vorbind tot despre clasici, îmi vine uneori să recitesc fragmente din *Idiotul* și sfîrșesc prin

a-l citi în întregime, și mi se pare extraordinar cum Dostoievski, cu tot sentimentalismul lui, nu se demodează. La fel pătesc și cu *Muntele vrăjit*, am chef să recitesc scenă carnavalului, în care Hans îi mărturisește Clavdiei iubirea lui și-i omagiază fiecare detaliu anatomic, inclusiv rotula sau omoplății, sau cea în care personajul principal rătăcește pe culmile munților, speriat că s-a pierdut, și-mi dau seama că vreau să recitesc toată carteau. Mă fascinează construcția complexă a acestor cărți, mă fascinează descrierile minuțioase, care în urmă cu cîțiva ani mă plăcăsean și care acum mi se pare că recuperează esemperul. Dacă ar fi să rezum, complexitatea firii omenești, asta e ceea ce găseșc în cărțile clasicielor și nu întîlnesc la autorii contemporani. Îmi spuneai că personajele mele îți par detestabile. În cărțile clasicielor, personajele dispună de atită atenție din partea autorilor lor, încit treceau printre mulțime de stări și atitudini. Si atunci, chiar dacă Julien Sorel se poartă uneori detestabil, pînă la urmă îl înțelegi. Un personaj pe care l-am descoperit în ultima vreme și de care m-am îndrăgostit este Charles Bovary. Uite, în proza contemporană nu prea mai găseșc personaje de care să mă îndrăgostesc sau care să-mi răsără în minte din cînd în cînd, aşa cum se întimplă cu eroii clasicii. Că tot vorbirăm de dragoste, Charles este unul care știe ce înseamnă asta. Mă înduoșeză foarte tare și mi se pare că, în cazul lui, Flaubert manifestă o indulgență care nu-i stă în fire. Pentru mine, un prozator adevarat este cel dispus să observe ce se întîmplă în jurul său. Or, mulți dintre prozatorii contemporani nu numai că nu sunt dispuși să investească în personajele lor, dar n-au nici măcar curiozitatea de a privi în jur, și scriu în neșire despre ei, ca și cînd orice flecușet care li s-ar întîmplă ar avea o importanță capitală. Foarte amuzant mi se pare că, după ce umplu o sută de pagini cu astfel de istorioare, afirmă că Tolstoi este demodat.

Ministerul Agriculturii este metafora mumificării și muzeificării în romanul tău. De cîte ori ai fost la Ministerul Agriculturii?

Am fost de vreo două ori și m-am învîrtit prin hol, cu sentimentul plăcut că fac un lucru interzis. Iar pentru a le împărți personajelor mele diferite funcții, m-am uitat pe organograma instituției, pe care am găsit-o pe Internet. Fișește că m-au atrasă compartimente gen „bovine, ovine, caprine și ecvide“ sau direcția „creșterea, reproducerea și bunăstarea“.

» În ultima perioadă, fiind presată să-mi termin carteau, mi se părea că-mi place mult mai mult să citesc decît să scriu. Acum, cînd încă nu m-am reapucat de scris, îmi lipsește activitatea asta, care mă umple de complexe și mă nevozează.

Nu pot să scap de un nume din carteau, Carmela, o colegă a Miei în ministerul pomenit mai sus. De unde această Carmela?

Generoasă cum sunt, m-am gîndit să-n-o las singură pe Mia printre atiția slujbași antipatici. I-am oferit o prietenă cu care să se întîlnească la etajul opt al ministerului și să vorbească despre ce o pasionează cel mai tare: sufletul pereche.

Cum arată ziua perfectă?

O zi în care să rîd. Sau o zi în care să vorbesc cu un prieten. Sau o zi în care să redescopăr cîți oameni buni am în jur. O zi în care să nu ridic tonul. O zi în care să nu mă învinovătesc pentru diferite fleacuri sau să regret că nu sunt mai deșteaptă sau mai înțeleaptă. O zi în care să-mi amintesc cît sunt de norocoasă.

Călător prin Berlinul nazist

Hans Fallada, pseudonimul lui Rudolf Wilhelm Friedrich Ditzen, e un caz aparte în istoria literaturii germane, atât de aparte, încât ar merita să se scrie un roman despre el. Victimă unui accident oribil, în copilărie, dependent de morfină la maturitate, client fidel al ospiciilor nemțești atât înainte, cât și după venirea naziștilor la putere, depresiv, bântuit de impulsuri sinucigașe, având pe conștiință și moartea unui prieten în tinerețe, Hans Fallada își găsește timp să mai și scrie.

Florin Irimia

În 1932, după alte două romane publicate, cunoaște succesul cu *Kleiner Mann – was nun?*, tradus în engleză drept *Little Man, What Now?*, roman care devine bestseller în Marea Britanie și Statele Unite, unde ajunge să fie chiar ecranizat. Urmează alte romane, traduse și ele în engleză, dar și probleme din ce în ce mai serioase cu regimul nazist.

Drama sa constă în imposibilitatea de a părăsi Germania, țară pe care o iubește mai presus de ideologie și de care nu vrea să se despartă sub nici o formă. În 1938, este pe punctul de a face (editorul său britanic se ocupase de toate formalitățile, trimițîndu-i chiar o ambarcațiune privată care urma să-l scoată din țară), dar în ultima clipă se răzgîndește. Bagajele erau făcute, Fallada și cu soția se pregăteau să se urce într-o mașină și să plece, când scriitorul îi spune soției că vrea să mai arunce o ultimă privire în apartament, să se asigure că n-au uitat ceva. Dar nu se mai

întoarce la mașină, iar când femeia, nedumerită, se duce după el, găsește un Fallada resemnat care îi spune că poate să despacheze. În felul acesta va rămine în Germania pe toată durata războiului, ajungînd să fie anchetat de Gestapo, iar la un moment dat trimis într-un ospiciu unde probabil ar fi murit dacă n-ar fi promis că va scrie o carte antisemită pe care Goebbels îl-a cerut de mult. N-o va scrie, se va preface doar, rezultatul fiind romanul *Der Trinker* (*Betăvul*), care i se va publica postum.

Un Berlin în miniatură în vremuri de teroare

După război, în 1946, având acces, prin intermediul unui prieten, la arhivele Gestapoului, scrie în doar douăzeci și patru de zile romanul *Singur în Berlin* (în original, *Jetzt stirbt für sich allein – Fiecare moare singur*), actualmente probabil cel mai cunoscut al său. Este vorba despre o reconstituire ficționalizată a ultimilor trei ani din viața lui Otto și Elise Hampel, el

muncitor, ea casnică. După ce femeia află că fratele ei a murit în război, se hotărască să înceapă o acțiune de subminare a celui de-al Treilea Reich, prin scrierea și distribuirea de cărți poștale cu mesaje anti-Hitler, antirăzboi și antinaziste. Pare puțin, pare simbolic, dar pentru vremurile aceleia de teroare și suspiciune generalizată, cînd puteai fi arestat și numai pentru simpla bănuială de a fi complotat împotriva regimului, gestul celor doi este extrem de curajos și din start condamnat la execuție. În roman, cei doi soți sunt numiți Otto și Anna Quangel, iar cel ce moare în război e fiul lor.

Practic, ce face Fallada este să găsească o stradă în Berlin, Jablonkistrasse, și un imobil în care locuiesc nu doar soții Quangel, ci și familia Persicke, Eva și Enno Kluge, Emil Barkhausen cu soția Otti și numeroșii lor copii, judecătorul pensionat Fromm, dar și familia de evrei Rosenthal. E Berlinul în miniatură, dacă vreți. Soții Quangel sunt oameni modești, nu prea comunicativi (nici chiar între ei) și foarte economi. Nu au avut niciodată afinități naziste, dar pînă acum nici nu le-a trecut prin cap să conteste ceva. Au aprobat tacit regimul, acceptîndu-l ca atare și ne-punîndu-și prea multe întrebări. La polul opus stă familia Persicke. Nazist infocat, bătrînul Persicke și-a făcut toti fiili cadre SS, dintre care cel mai tînăr, Baldur, a absolvit chiar o școală, Napolă, un fel de liceu nazist folosit pentru recrutarea viitoarelor cadre. El îintruhi-pează viitorul strălucit al Germaniei, dar și nou ei caracter: crud, egoist, inuman (va da ordin ca propriul tată să fie omorît). Rosenthal-ii, cum spuneam, sunt evrei. Au avut o afacere destul de prosperă înainte, dar nu erau oameni lacomi. Bărbatul, Siegfried, deja a fost săltat de-acasă, avearea familiei a fost confiscată, iar apartamentul unde a rămas Frau Rosenthal este jefuit în mod repetat chiar de către vecini. Ei se numesc când Persicke, când Enno Kluge și Emil Barkhausen,

ultimii un amestec gretos de trîndăveală și hoție care sfîrsește mai tot timpul bătuți, fie de propriii copii, fie de oamenii Gestapoului. Judecătorul Fromm, ca ultim reprezentant al Republicii de la Weimar, e un bărbat respectabil, cultivat, un gentleman care a înțeles de mult tirania sistemului aflat la putere, dar nu poate face nimic ca să o prească. Ce mai poate face, în schimb, e să dea o mînă de ajutor celor aflați la ananghie – lui Frau Rosenthal, iar soților Quangel ceva mai tîrziu.

Cite un traseu al morții pentru fiecare

Un alt personaj important al romanului este comisarul Escherich, cel căruia i se dă spre soluționare cazul Omulețul, cum îl va numi el, pentru că inițial comisarul crede că un singur bărbat este responsabil pentru scrierea și distribuirea cărților poștale. Comisarul Escherich este angajatul Gestapoului, dar nu folosește metodele naziste de intimidare. Nu răcnește, nu loveste în dreapta și-n stînga, nu înjură, nu încercă să-și terorizeze suspectii, să-i facă să mărturisească orice numai ca să scape de tortură. Procedînd în felul acesta, folosindu-se de răbdare ca de cea mai eficientă metodă de investigare, acceptîndu-și „victimele” să facă ele prima greșală, de cele mai multe ori sfîrșește prin a-și enerva superiorii, care îi cer rezultate concrete într-un timp scurt. Din cauza asta, va ajunge la închisoare înaintea Omulețului, dar fiind totuși ofițer Gestapo, nu va rămîne foarte mult acolo. Se va întoarce la muncă, dar se va întoarce umilit, iar cînd, în cele din urmă, îl va prinde pe Omuleț (avusese dreptate să dea dovadă de multă răbdare) și se va confrunta cu demnitatea lui neșirbită, un lucru aproape absurd în context, își va pune capăt zilelor, copleșit de rușine și vinovătie.

Poate că dacă Escherich nu s-ar fi sinucis, soții Quangel ar fi avut parte de o altă soartă, una mai blîndă.

Așa însă, au parte de cele mai rele tratamente. Sunt bătuți, batjocorîți, torturați, apoi vine ziua procesului și a condamnării la moarte. În realitate, soții Hampel au fost ghilotinați, ghilotina, alături de spînzurătoare, fiind cea mai întrebuintată metodă de asasinare folosită în închisorile naziste. În roman, Fallada alege un traseu al morții puțin diferit pentru cele două personaje, dar nu le crătuă viața. De altfel, moartea este atît de prezentă în romanul germanului, încît aproape că devine ea însăși personaj. Scris într-o frenzie a inspirației, *Singur în Berlin* suferă pe alocuri de lipsă unei revizuiri ulterioare, dar compensează prin acuitatea cu care surprinde atmosfera generalizată de teroare și paranoia din Berlinul anilor 1940, cînd toată lumea părea că se toarnă reciproc și în acest fel „jumătate din populație o închide[ă] pe cealaltă“. Este o atmosferă care nu ar trebui să ne fie deloc străină, fiind experimentată și de foarte mulți dintre noi, nu în Berlin, ci aici, acasă, de-a lungul celor patruzeci și ceva de ani de totalitarism.

Hans Fallada, *Singur în Berlin*, traducere din limba germană și note de Gabriela Eftimie, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XX“, Editura Polirom, 2012

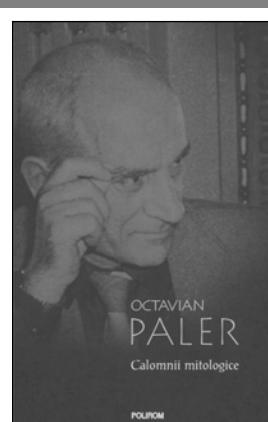

SEMANALE

André Breton, *Nadja*, traducere din limba franceză, postfață, note și îngrijire de editie de Bogdan Ghiu, colecția „Biblioteca Polirom. Clasicii modernității“, Editura Polirom, 192 de pagini, 24.95 lei

Nadja nu e doar povestea unui tînăr care vede pe o stradă din Paris o femeie și se îndrăgostește de ea. Începe prin a fi o astfel de poveste, simplă și surprinzătoare, dar se transformă în istoria, pluristratificată și mereu sub semnul hazardului, a unei stări mentale, un *état d'esprit* ce va deveni semnul definitoriu al curentului suprarealist. Construind o prezentă, un mod de a fi al spiritului dincolo de rațional, romanul ne face să abandonăm, pînă la urmă, întrebarea banală: „Dar există oare cu adevarat aşa ceva?“.

Octavian Paler, *Calomnii mitologice*, colecția „Seria de autor «Octavian Paler»“, 320 de pagini, 39.95 lei, carte publicată și în ediție digitală

Calomnii mitologice este cel din urmă volum semnat de scriitorul și publicistul Octavian Paler.

„O întrebare pe care și-o punea mereu Octavian Paler, încă din tinerețe, era legată de faptul că lumea modernă nu mai poate crea mituri. Singurele mituri oarecum «moderne» care pot fi puse alături de miturile anticilor au toate aceeași caracteristică: sunt produse de o capodoperă literară. E vorba de Don Juan, de Don Quijote, de Faust și de Hamlet. Octavian Paler imaginează niște «conferințe nerostite» pornind de la aceste mituri și vorbește despre dragoste, bătrînețe și moarte.“ (Georgeta Naidin-Dimisianu)

Prietenul Sebastian

Mihai Iovănel e dintre cei mai buni critici literari ai ultimilor ani. Tușa sa aparteține de lectura foarte atentă, uneori pare că dă textul cu încetinitorul, alternează limbaj colocvial cu manieră *old school* de investigare critică, verdictele fiind de o acuratețe deranjantă pentru autori sau pentru cititori prea entuziaști. Maniera asta i-a și adus, de altfel, invective fără sens, dar nu mai puțin violente, din partea establishmentului literar de pe aici. Generația lui Iovănel e la stadiul publicării tezelor de doctorat (Terian, Goldiș au făcut-o în anii trecuți). *Evreul improbabil. Mihail Sebastian: o monografie ideologică* este una dintre cele mai bune cărți ale lui 2012 (și nu vorbesc aici pe categorii enervante precum „debutant“, „tânăr“ etc.).

C. Rogozanu

Mihail Sebastian a fost servit drept naratiune convenabilă, drept martor perfect al generației Eliade-Noica-Cioran. Apariția *Jurnalului* în 1996 a produs un freamăt real și pentru că erau pentru prima dată atinse piedestalurile unor gri interbelici cu aprobarea discipolilor

și autoproclamatei generații neo-interbelice de după 1990 (texte critice foarte bune despre tineretile fanaticate s-au scris încă din primele luni după Revoluție). Trăirismul, spiritualismul unei generații interbelice care avea să capete aură din ce în ce mai puternică în anii '70-'80 în România, tolerată interesat și de regim, trebuia smuls din contextul incomod – antisemitism, extremism de dreapta la vedere, texte jenante ale unor Noica, Eliade, Cioran, Nae Ionescu și mulți alții – și trebuia expus într-o formă acceptabilă. Mihail Sebastian a fost vehiculul. Setea de informație și document din '90 nu a venit ca o explozie, ci uneori a semănat cu un al doilea val neointerbelic, de data asta arhivistic, arheologic, după un demers consistent de recuperare sub semnul „patriotismului“ început sub Ceaușescu. Un val de sentimente dubioase își primea în sfîrșit și documentele.

„Cazul“ rămîne deschis doar acolo unde merită

Este și explicația pentru care Mihai Iovănel îi dedică o monografie „ideologică“ lui Sebastian. Aici găsim efectul straniu al unui text atât de bine documentat dedicat unui scriitor pe care criticul îl aşază ferm în raftul doi. Nu mai e o chestiune de estetică, Sebastian e „un caz“, deci să nu ne mai pierdem în cocktailuri prăfuite de etic și estetic. Aerul de laborator, de experiment al cărții a și trezit deja fioruri unor recenzenți care resimt răceala de autopsier a lui Iovănel. De unde vine „răceala“? Din încercările în

bună parte reușite de taxare fermă a derapajelor din receptare. Paginile dedicate Martei Petreu, care vedea în Sebastian „extremistul moderat“, sint relevante, la fel demonizația teoriilor conspirației în ce privește moartea scriitorului; la fel se întâmplă și cu judecarea poziției fragile în spațiul public a lui Sebastian. Iovănel vrea să lase deschis „cazul“ doar acolo unde merită.

Mihai Iovănel a citit cu atenție și, mai mult, a selectat și altceva decât reține critica în mod curent, doar text literaturizant sau ideologic compromițător. Un pasaj foarte reușit este acela despre somajul intelectual din anii '30. Înși oamenii vremii percepau acest fapt cu maximă acuratețe (Pompiliu Constantinescu). Interesantă era polemica stînga-dreapta, Zaharia Stancu sau Alexandru Sahia acuzând generația lui Eliade, care se tot împăuna spiritualist că e o adunătură de oportuniști (cu exemplele cunoscute: Comarnescu și Vulcănescu, „oameni cu funcții“); Eliade îi dă și un răspuns lui Stancu, de-a dreptul amuzant, în care enumera bugetele tinerilor savanți din alte țări.

Iovănel temperează concluziile pripite

Mai e apoi „răceala“ tabloidă. „Sebastian și femeile. Ipoteza homosexualității“ este o moștră de analiză cu toate argumentele smulse de la subiectul supus investigației sau din birfele vremii (de la atacurile „stîngii“, la notele de jurnal ale lui Pandrea). Iovănel temperează însă și concluziile pripite ale altora care au suprainterpretat pașaje de neputință sexuală din *Jurnal*, subliniază și pasajele unde e pomenită o traumă din adolescență care ar putea indica o homosexualitate reprimată, notează și contextul literar al vremii (personajele unor Proust sau Zweig).

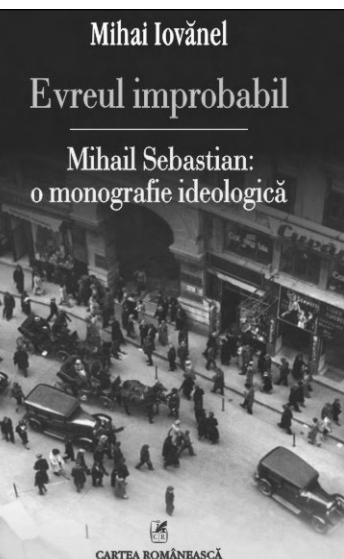
Analiza literară nu e ocolită. Acolo unde e cazul, textul (dramaturgic, literar sau publicistic) este interpretat cu atenție. Obsesia lui Sebastian pentru retragere din urban, pentru „insulă“, pentru „vacanță“. Aici e secretul – pauza burgeză „aspirațională“, vacanță ca mică insulă în care jucăm piesa „rentierului“ atât cât ne țin baierele pungii, toate acestea nu scapă monografiei. Plecarea în vacanță a fost apoi interpretată ideologic, ca o formă de evazionism dintr-un real prea dur și prea complicat. Iovănel notează: „Tema evadării din realitate a fost exploatață de critica realist-socialistă de după 1948, care astfel i-a construit autorului o poziție de excelență canonica, cu rezervele ideologice de rigoare în

cazul unui autor care făcuse drumul doar pînă la jumătate, neajungind la resortul luptei de clasă – deși un critic social direct Sebastian nu este decît în *Ultima oră*, scriere mai puțin caracteristică, inspirată din lumea, asemănătoare cu aceea din *Gorila* lui Liviu Rebreanu, a ziariștilor pescuitori în ape tulburi, așteptind lovitura și neezind s-o provoace prin sătaj“. Ce nu trebuie uitat însă este apetitul lui Sebastian pentru monden, e și asta o cheie importantă în care scrie literatură – vezi *Accidentul* și eroina care este o replică fără echivoc a actriței Leny Caler. Reproșul de „lipsă de rădăcini“ a personajelor din *Accidentul* adus de Streinu e de aceea nepotrivit – mondenul și bîrba alcătuiesc astfel de combinații stranii de tragic și plat.

Un studiu esențial pentru bibliografia Sebastian

Cum îl descoperă retrospectiv Eliade pe Sebastian, aici e cheia de lectură și pentru ce s-a întâmplat în '90, odată cu publicarea integrală a jurnalului lui Sebastian. Eliade îl tot redescoperă pe Sebastian, pe măsură ce simpatiile fasciste de tinerețe devin o povară din ce în ce mai greu de purtat pe drumurile academice de mai tîrziu. O expunere bruscă a acelui trecut i-ar fi putut fi fatală carierei. Si aici intervine Sebastian, aproape ignorat în timpul vieții și în notațiile de jurnal: „În etapa elaborării *Memoriilor*, scrie Iovănel, relația retrospectivă a lui Eliade cu Sebastian depășise și mai decis regimul privat-reflexiv pentru a se stabili în cel narativ-strategic. Importanța pe care i-o acordă Eliade în *Memoriile* (inclusiv în numărul de pagini alocat) depășește sensibil importanța reală a lui Sebastian (atât în contextul epocii, cit și în sentimentele lui Eliade, atât cât pot fi ele infereate din context). Sebastian a devenit important retrospectiv, pentru că Sebastian a devenit Evreul – mai mult, Prietenul Meu Evreu“. În anii 1990, cînd discipolii lui Noica și, în general, neointerbelici de diverse culori nu acceptau deschis rediscutarea orientărilor de tinerețe ale maeștrilor, Sebastian a venit ca filtru perfect – evreul critic, dar prieten și astfel spiritual...

Alte pagini de referință le sunt dedicate receptării lui Sebastian de către Noica sau G. Călinescu, primul interesant-estetizant, intrigat de faptul că *De două mii de ani* a fost smulsă din convenția ficțiunii și propusă ca dezbatere politică. Cu G. Călinescu relația lui Sebastian e una spinoasă – polemici mărunte și meschine adunate prin reviste

» **Mihai Iovănel a citit cu atenție și, mai mult, a selectat și altceva decât reține critica în mod curent, doar text literaturizant sau ideologic compromițător. Un pasaj foarte reușit este acela despre somajul intelectual din anii '30. Înși oamenii vremii percepau acest fapt cu maximă acuratețe (Pompiliu Constantinescu).**

și terminate cu acel verdict din Istorie care avea să-i dea coșmaruri lui Sebastian. Subiectul „carierismului“ sau „oportunismului“ lui Sebastian apare în schimburile de replici cu G. Călinescu care vedea în Sebastian un exponent al unei generații care folosește recenzia ca monedă de cumpărare a favorurilor și de consolidare a unui grup: este zdrobitoare de clară lista alcătuită de critic cu recenzii amabile schimbate de Sebastian și prietenii săi. Tema „oportunismului“ apare expusă mult mai dur în schimbul de replici cu mult mai puțin știutul I. Ludo, care îl taxa drept servil cu patronul pentru faptul că Sebastian îl lăuda pe Nae Ionescu în timp ce acesta se afla la închisoare.

Studiul lui Mihai Iovănel devine esențial pentru bibliografia Sebastian. Poate va urma și o analiză dedicată receptării nouăzecești (pentru cei interesați, utile și culegerile cu diverse reacții de după publicarea *Jurnalului* făcute de Geo Serban sau Iordan Chișmet). Deși, poate tocmai asta să fi și fost ideea, un Sebastian foarte clar prezentat și dezambiguizat, care să dea indirect și explicația exploziei canonice de după 1996.

Mihai Iovănel, *Evreul improbabil. Mihail Sebastian: o monografie ideologică*, Cartea românească, 2012

Gabriel Andreeescu — Cărturari, opozanți și documente. Manipularea Arhivei Securității

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din volumul *Cărturari, opozanți și documente. Manipularea Arhivei Securității*, de Gabriel Andreeescu, care va apărea în curînd la Editura Polirom, în colecția „Plural M“. Volumul va fi disponibil și în ediție digitală.

— Fragment —

II. Constantin Noica în arhive. Atașamentul victimei față de torționari

Imaginea lui Constantin Noica datează semnificativ întîmplării de a fi devenit eroul *Jurnalului de la Păltiniș*, personajul-cheie al unei naratiuni, dovada a cît de concret seducția poveștilor grefează cultură¹. *Jurnalul* lui Gabriel Liiceanu a apărut într-un moment cînd se simtea intensa nevoie a evadării din real. Cititorii s-au întîlnit cu ceva ce era permis atunci, o utopie nonumanistă și nondemocratică, dar suplinind foamea aspirațiilor individualizate. Este interesant felul în care Constantin Noica însuși a fost sedus de propria-i poveste. Cu insațiabilită poftă de a arhiva evenimente, Securitatea ne face martori la schimbările din viața filosofului la nivel de detaliu, dezvăluind modul în care i s-au transformat acestuia autoreprezentarea și comportamentul începînd cu anul 1983, cînd a fost publicată carte.

Din ce spun documentele, pînă la apariția *Jurnalului de la Păltiniș*, relația lui Noica cu tinerii fusese o temă de viață printre altele. Înteme-

ierea unei „Școli“ filosofice nu era prima pe listă sau, oricum, nu reprezenta un proiect actual. Avea de dus, întîi și-ntii, bătălia pentru propria afirmare intelectuală. Chiar înaintea experienței carcerale, se adresase autorităților ca unor posibili parteneri ai unui proiect cultural național. La 28 octombrie 1958 a transmis ministrului Învățămîntului solicitarea unei audiențe pentru a prezenta contribuția în măsură să o aducă „la efortul cultural ce se întreprinde în RPR“². Nu reiese în acel moment preocuparea pentru o „Școală“ în sens practic³.

După ieșirea din închisoare, în 1964, Noica a reluat legăturile cu foștii colegi de generație și aspirații. Este văzut de cei din jur ca un continuator al unei anumite tradiții din cultura națională, iar el însuși pare să se perceapă la fel⁴. În intervalul 1964 – sfîrșitul anilor '60, Noica devine din ce în ce mai prezent în presă, este invitat la conferințe, pregătește traduceri și volume personale. Pare stăpînit de „via și exclusiva dorință de a face ceea ce nu au făcut înaintașii noștri în cultura românească, în materie de filosofie: studii clasice adîncite, studii orientalistice, studii de istorie veche românească“⁵.

Notele ofițerilor indică în anii '70 polarizarea, în jurul lui Noica, a unor tineri cercetători în filosofie, Sorin Vieru, Alexandru Surdu, Gabriel Liiceanu, Vasile Zamfirescu, Anca Gheorghe și alții care „împărtășesc conceptii idealiste în filosofie și evită să se angajeze în elaborarea unor teme ale filosofiei materialiste, socotindu-se discipoli ai lui Noica Constantin“⁶. Pentru acești discipoli, el devine în timp un

reper de identitate. Conform arhivelor, reciprocă nu era valabilă în anii '60-'70.

Printre cei mai importanți parteneri de dialog pentru filosof se află Edgar Papu⁷. Lui i-a propus un club de discuții cu întîlniri lunare din care să facă parte „cei «de formă veche»: Pappu, Șora, Sorescu, Paul Anghel“⁸. Printre apropiații lui Noica din acea perioadă îl găsim și pe Paul Anghel, atunci redactor-șef la revista „Tribuna României“, căruia îi și face declarații: „Stii bine cît îmi ești de drag“. Afectiunea este reciprocă. O notă-raport din 22 noiembrie 1977 înregistrează telefonul solidar al lui Paul Anghel, care este indignant de oprirea lui Noica la graniță, unde i se luase pașaportul⁹. Lui Anghel îi destăinuie Noica dorința de „a sta de vorbă cu cineva din conducerea de partid, pentru a se putea pleca cu o orientare precisă, cu o vizion exactă a necesităților reclamate de prezența sa în străinătate“¹⁰. Cornel Burtică îi va oferi lui Noica o audiență pentru a aborda „mai multe probleme privind cultura“.

Filosoful era apropiat de protochroniști. Rămîne deschisă întrebarea Andrei Tomiță: cît vorbim în cazul lui despre anexare, cît despre adeziune¹¹? Avea contacte cu Virgil Cândea și Dan Zamfirescu¹². Căuta compania celor de vîrstă lui, cu ideologia lui sau cu putere de decizie în viață culturală¹³. Documentele din Arhiva Securității sunt clare în identificarea afinităților lui Constantin Noica pînă la începutul anilor '80. O arată și următoarea discuție cu unul dintre discipoli, din anul 1977, un scurt schimb de cuvinte despre confruntarea Nicolae Manolescu – Edgar Papu care atrăse atenția publică în acel moment, sintetizînd și situarea lui Noica față de generații, și sensibilitățile sale culturale, și intensitatea opțiunilor subiective.

Discipolul venise să-l anunțe: „În altă ordine de idei, ați văzut că Manolescu s-a dat și la Papu“.

Răspunsul lui Noica: „Da, și cu o răutate pentru care nu-l iert, mai ales chestia Caragiale, dar o plătește săracul, e un om pentru mine sfîrșit, a învățat prost și are o vrednicie, deși are calitate, citește mult, dar citește prost“.

Discipolul: „Da, e de necrezut!“.

Noica: „Da, n-are orizont de cultură, s-a dus la Heideger [sic!] și a luat cărti cu autograf, dar nu stie destulă germană, nu-și face treaba, nu mai pot miza pe el“.

Discipolul: „Ați văzut că Paul Anghel a încercat să-l pună la punct“.

Noica: „Da, sigur, are și Papu naivitățile lui. [...] O să-ți arăt ce-a scris [Manolescu], trei cărțile de opinii despre Maiorescu, despre Sadoveanu, aşa un Odobescu, toate

slăbușe. Da', în sfîrșit, e deștept și are efect. Da' e pierdut pentru mine“¹⁴.

Asemenea detalii din viața filosofului arată cît de mult *Jurnalul de la Păltiniș* a „deturnat“ „cazul Noica“ de la vecinătatea protocronistă, transformîndu-l în simbolul unei școli originale. Documentele de arhivă întăresc adevărul că realitatea este mai surprinzătoare decât ne închipuim. Ofițerii care-l controlau pe filosof săn primii care vorbesc (în documente) despre intemeierea unei „școli de gîndire“, observînd activa încurajare a tinerilor care gravitau în jurul lui. Noica îi comunică legăturii sale, în anul 1980, o listă cu nume de „scriitori și filosofi tineri, de 35-40 de ani“, care ar trebui ajutați să-și perfecționeze studiile în străinătate. Ofițerul îi ieșe în întîmpinare: „I-am spus că este bine că formează o școală de gîndire, c-o să-l ajutăm. Să ne prezinte mai multe despre ei și în nici un caz să nu fie aventurei, să fie legați ca și el de țara noastră“¹⁵.

După apariția *Jurnalului de la Păltiniș* în 1983, Noica se va identifica deplin cu rolul pe care îl atrăbuse autorul volumului¹⁶.

Ofițerii găsiseră un excelent pretext de a-și ușura și perfecționa munca punîndu-l pe Noica să facă inventarul oamenilor care gravitau în jurul lui. După 1983, și Securitatea și-a însușit descrierea făcută de carteau lui Liiceanu. În luna februarie 1984, la mai puțin de un an de la apariția *Jurnalului*, un plan de măsuri de luare în lucru a numitului „Năstășescu“ (real, Noica Constantin și Pillat Constantin au desfășurat vreme îndelungată o intensă activitate împotriva puterii populare¹⁷). La 11 decembrie 1958, maiorul Constandache aprobă referatul de arestatare a lui Noica. Va fi încarcerat în aceeași zi. La 1 martie 1960, Tribunalul militar al Regiunii II-a Militare l-a condamnat la 25 de ani muncă silnică, 10 ani degradare civică și confiscarea întregii averi personale pentru crima de uneltire împotriva orînduirii sociale. Întrucît fusese judecat și condamnat, Securitatea a propus clasarea dosarului său de urmărire informativă, cu menținerea în evidență operativă sub eticheta „organizator al grupului contrarevoluționar care a fost judecat în cadrul aceleiași cauze: Vatra Gheorghe, Noica Iacob, Dinu Sighoreanu, Lambrino Ion, Rosetti Scarlat, Rosetti Radu, Noica Iacovache, Noica Andrei, Georgescu Constantin, Donici Ion, Noica Vlad“¹⁸.

Ca oricine aflat în situația lui, Constantin Noica a fost supus la interogatori: în perioada domiciliului obligatoriu, în perioada arestării, în anii cînd a stat în închisoare, după condamnare. Documentele sugerează un comportament submisiv indiferent de perioadă. Noica a spus

AUTORUL

Gabriel Andreeescu este conferențiar la Facultatea de Științe Politice a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative. A militat pentru respectarea drepturilor omului încă sub regimul comunist, fiind unul dintre disidenții care s-au opus deschis lui Ceaușescu și regimului său autoritar. Începînd cu anul 1990 a inițiat înființarea unor organizații nonguvernamentale, printre care Comitetul Helsinki Român, Centrul de Studii Internaționale, Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință. Este director al „Noii Reviste de Drepturile Omului“. De același autor, la Editura Polirom au mai apărut: *Solidaritatea alergătorilor de cursă lungă* (1997); *Locurile unde se construiesc Europa. Adrian Severin în dialog cu Gabriel Andreeescu* (2000); *Ruleta. Români și maghiari, 1990-2000* (2001); *Națiuni și minorități* (2004); *Reprimarea mișcării yoga în anii '80* (2008); *L-am urât pe Ceaușescu. Ani, oameni, disidență* (2009). A editat *Naționaliști, antinaționaliști. O polemică în publicistica românească* (1996), *Problema transilvană* (în colaborare cu Gusztáv Molnár, 1999), *Ultimul deceniu comunist. Scrisori către Radio Europa Liberă. Vol. I: 1979-1985* (împreună cu Mihnea Berindei, 2010) și *Commentarii la Constituția României* (în colaborare cu Miklós Bakk, Lucian Bojin și Valentin Constantin, 2010).

și scris ce i se cerea, asumind calificările anchetatorilor care-i dictau ce să pună pe hîrtie.

În procesul-verbal al interogatoriului din 12 decembrie 1948, citim: „Emil Cioran [...] se ocupă cu difereite scrieri dușmanoase la adresa regimului“²⁴. La începutul domiciliului obligatoriu, întrebăt despre Marietta Sadova, declarația sa conține cuvinte aspre: „Marietta Sadova a mai adus și de la alți fugari români cărți cu caracter dușmanos regimului“²⁵.

Nu ne aflăm în fața unor înfloruri, căci pasajul face parte din Procesul-verbal de interogatoriu din 13 decembrie 1948 (la Pitești) și este semnat. Noica se acuză și pe el, cu același limbaj: „Paralel cu primirea de material cu caracter dușmanos primit pe căi ilegale, enunțate mai sus, eu am trimis tot pe căi ilegale o serie de materiale de același gen [...]“²⁶, „în luna septembrie 1957, am citit în gazeta literară un articol al lui Radu Popescu asupra scrisorii numitului Cioran, apărută în revista franceză sus-menționată [„Nouvelle Revue Française“]. Întrucât Radu Popescu a scris în articolul său că numitul Cioran Emil se adreseză unui prieten imaginär, i-am scris îndată o scrisoare, deși nu-l cunoșteam, prin care-i făceam cunoscut că scrisoarea lui Cioran Emil îmi este adresată în parte mie [...]“²⁷. Un ultim exemplu, extras dintr-un alt Proces-verbal de interogatoriu, din 29 decembrie 1958: „[...] mi-am permis odată de față cu diversi cunoșcuți, de care în prezent nu-mi amintesc, să-o numesc generația stalinistă, afirmand că au nevoie de puține libertăți pentru dezvoltarea lor culturală“²⁸.

Ar fi aici de reamintit că textul interogatorilor era dictat de către anchetatori în funcție de informațiile primite la întrebări și propriile intenții. A nu scrie și a nu semna ce și se cerea, în anii stalinismului, presupuneau o luptă și un risc.

Anul 1962 va fi decisiv pentru relația filosofului cu opresorii.

NOTE:

1 Stiințele empirice ne asigură și ele astăzi că povestile, individuale sau culturale, sunt chiar materialul prin care înțelegem lumea. O probează și recenta carte a lui Jonathan Gottschall, *The Storytelling Animal: How Stories Make Us Human*, Houghton Mifflin Harcourt, 2012.

2 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 3718, vol. 2, f. 430.

3 Ne referim exclusiv la dimensiunea practică pe care o poate lua proiectul unei Școli Filosofice. La Noica, tema Școlii este desigur constantă, cum o spune el însuși în *Jurnal filosofic* relativ la „cele două mituri proprii: mitul Școlii și mitul Fratelui“ (Sorin Vieru, „Pagina dispărută“, *Idei în dialog*, nr. 12, 2007, p. 40).

4 Tocmai sfînduc este convins că are de îndeplinit o „misson de a asigura continuitatea valorilor culturii naționale“, Noica a spus că „n-am plecat în Anglia, unde am un fiu“. Preferă să rămîne aici pentru a contribui la „afirmarea culturii naționale“ (Din nota informativă a sursei „Serban“, predată lt.-col. Ancuța Mioc la 24 februarie 1967: Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 3, ff. 248-249).

5 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 3, f. 234.

6 Nota-sințeză din 6 august 1973, Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 1, f. 12.

7 În documente, apare cînd „Pappu“, cînd „Papu“ (Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 11, f. 160).

8 Nota din 7 iunie 1977, Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 1, ff. 136-137.

9 Nota-raport din 22 noiembrie 1977, Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 1, f. 7. Nu există în dosarul de urmărire informativă vreun document care să motiveze, pregătească, descrie și să tragă concluzii cu privire la oprirea lui Constantin Noica la graniță și ridicarea

Securitatea își propune apropierea și utilizarea lui Noica. Pașii săi prudenti. Noica a fost contactat la 22 mai 1962 „pentru a vedea pe ce poziție se situează“. Ofițerul responsabil descoperă că „sus-numitul își recunoaște vinovăția și consideră justă pedeapsa primită“²⁹. În timpul discuțiilor, deținutul a exprimat dorința de a primi niște cărți, dar și „publicații reflectând actualitatea din punct de vedere politic și social“³⁰. Le primește. Colonelul Rusu, responsabilul de caz, a dat ordin să i se aducă *Cercetări filosofice, Probleme de filosofie* nr. 2, 1962, ziarul *Contemporanul* din 26 mai. „A rămas încăntat de faptul că i-am dus aceste scrieri. Are însă nevoie de ochelari, căci altfel nu poate citi. I-am promis că îi vom rezolva și această problemă“, notează un căpitan cu semnătură indescifrabilă³¹. I se vor aduce ochelarii, lucrările lui Lenin *Materialism și empiriocriticism, Tezele din Aprilie, Imperialismul, stadiul cel mai înalt al Capitalismului, Contemporanul* din 18 mai, 2 iunie și 8 iunie. Ofițerul și captivul său au purtat discuții referitoare la slabirea lagărului imperialist și eliberarea unei serii de colonii, primul i-a dus și un pachet de țigări Mărășești, după care s-a vorbit „despre ce va trebui să facă el în viitor“³². Noica dorește hîrtie și creion; i s-au eliberat de la Dir. a VIII-a, precum și o sumă de 100 de lei pentru îmbunătățirea hranei. I s-a pus la dispoziție o celulă mai luminoasă. Ba chiar 2 prăjitură „care au costat 5 lei“. I se cumpără pulover, ciorapi, pastă, săpun de față și rufe³³.

Opera de *captatio benevolentiae* descurge ca la carte. Noica este vizitat în luna iulie de însuși șeful operației, colonelul Rusu. Deținutul îi va preda acestuia 79 de pagini de autobiografie și patru pagini din prefața unei lucrări pe care intenționează să o scrie. Solicită repararea unui bocanc, 100 coli de hîrtie

și alte cărți. Căpitanul de legătură revine cu cele cerute, adaugă niște tenișe, primește în schimb 80 de pagini din prezentarea autobiografică.

Arhiva ne introduce în cele mai mici detalii ale strategiei de influențare și atragere. Lui Noica i se oprește o perioadă alimentația îmbunătățită. La prima întîlnire cu ofițerul se plinge de schimbare, iar acesta îi promite că se va ocupa de repararea situației. Plusul de hrana revine. Fusese retras evident pentru a spori recunoașterea lui Noica.

Filosoful se dă, naiv, „pe mîna securiștilor“. Căpitanul merge la deținut, iar acesta „în cadrul discuțiilor a scos în evidență faptul că ar dori să continue a scrie lucrări, însă ar dori să cunoască în ce măsură corespund timpului cele trei lucrări predate organelor noastre și dacă în general activitatea lui pe această linie este utilă societății. L-am asigurat că cele 3 lucrări predate către organele noastre sănătățile vorășului colonel Rusu“³⁴.

Rămînea de văzut dacă ce scrie Noica poate fi util. Se va apela la serviciile agentului „Serban“, filosof, o perioadă evaluator al materialelor provenite de la deținut. Despre prima lucrare, *Timpul logic*, specialistul afirmă „nu doar că nu este marxistă, dar dovedește că autorul nu cunoaște marxismul. [...] El încearcă să justifice o atitudine de «înțelegere» față de socialism, cu argumente luate din filosofia idealistă a lui Hegel. Tocmai datorită acestui lucru, scrierea lui Noica ar putea stîrni oarecare interes în străinătate și ar putea convinge unele cercuri de fugari că în țară nu se siluesc conștiințele oamenilor“³⁵.

„Serban“ concide: „Prima parte, refăcută, s-ar putea folosi pentru străinătate [...] Dacă există vreun motiv de ordin politic ca lucrarea să se publice și Constantin Noica să fie folosit în propaganda noastră pentru străinătate, atunci textul văzut de noi ar putea constitui o

pasaportului. De vreme ce hotărîrea unei măsuri cu o asemenea vizibilitate, de un asemenea impact, lipsese din dosarul de urmărire informativă, este cel mai probabil ca Securitatea să fi acționat pentru a sugera opiniei publice existența unei tensiuni între ea și filosof. Asupra acestui eveniment vom reveni.

10 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 1, f. 7.

11 Vezi Alexandra Tomiță, *O istorie „glorioasă“ Dosarul protocronismului românesc*, Cartea românească, București, 2007. Cercetoarea preferă să trimită la fapte și la disputele pe temă, în particular, la luările de poziție ale lui Mircea Martin și Adrian Marino, pentru a concluziona: „În ce-l privește pe Noica, lucrurile par și mai complicate“ (p. 236).

12 Nota din 24 aprilie 1974, Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 2, f. 315. Într-o sinteză a convorbirilor telefonice din 1978, „în frunte“ se aflau Paul Anghel, Alecu Paleologu, Petru Creția, Edgar Papu, Octavian Nistor, Gabriel Liiceanu, Alexandru Dragomir, familia Uscătescu, George Munteanu, Alexandru Surdu, Radu Boroianu, Relu Cioran, Nicolae Carandino, Athanase Joja, Catina Rosetti, Barbu Brezeanu, Iordan Chimet, Nicu Steinhardt, Sorel Vieru, Parintele Galeriu, pictorul Spiru Vîrghescu, Ușer Morgenstern, Vasile Zamfirescu, Mihai Šora („care a făcut o treabă splendidă la ESPLA“), Idel Segall, Adrian Anghelescu, Costache Lăzărescu, Marin Sorescu, Nicu Wald, Petre Ghelmez, Radu Bogdan, Stela Covaci și străini precum Paul Miron, Stolojan etc. Discuții lungi întreținute și cu Liviu Petrina, care în cadrul Ministerului de Externe se ocupă de elaborarea de articole pentru străinătate și îi solicită lui Noica colaborarea (dosar I nr. 15156, vol. 12, ff. 49-49v).

13 Vezi nota semnată de șeful Securității Județene Sibiu, lt.-col. Măceanu Constantin: „Pentru a-și spori sănsele de reușită, preconizează să angreneze în susținerea ideilor

sale și o personalitate în prezent controversată a vieții culturale românești [Păunescu] mizind pe factori subiectivi de influență“ (Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 12, f. 118).

14 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 12, f. 160.

15 Și continuarea: „C. Noica a promis că ne oferă date mai complete despre acești cercetători, scriitori etc. I-am sugerat să se gîndească la ce universități vrea să-i propună și cum vede oare obținerea unei burse pentru ei [text subliniat]“ (Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 4862, vol. 1, ff. 255-256).

16 Inclusiv în a-și reevalua cunoștințele și preferințele. Prințul care s-a declarat public „discipol al lui Constantin Noica“ a fost logicianul Sorin Vieru, printre un articol în *Cronica*, nr. 6-7, 1968 (Arhiva CNSAS, dosar I nr. 15156, vol. 3, f. 240). Pentru tema mai generală a relațiilor lui Noica cu tinerii inteligenți, vezi Vasile Dem. Zamfirescu, *În căutarea sinelui*, Cartea românească, București, 1994.

17 Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 2172, rolă 2, f. 1.

18 Raport cu privire la luarea în lucru prin dosar de urmărire informativă a lui Noica Constantin, Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 2172, rolă 1, f. 1.

19 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 3718, vol. 1, f. 45.

20 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 3718, vol. 6, f. 3.

21 Arhiva CNSAS, dosar I nr. 3718, vol. 4, f. 14.

22 *Ibidem*, f. 15.

23 *Ibidem*, f. 12.

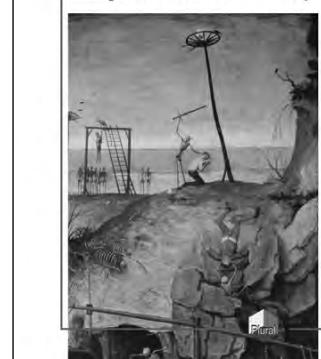
24 Arhiva CNSAS, dosar P nr. 000777, vol. 1, f. 282.

25 Și în continuare: „Concret, cunosc că de la fugarul Mircea Eliade a adus în țară cartea «Pădurea interzisă», scrisă de către acesta, având un conținut dușmanos regimului

CARTEA

Gabriel Andreeșu
Cărturari, opozanți și documente

Manipularea Arhivei Securității

Comportamentul celor doi va fi fost influențat, din 1962 și pînă la moarte, de colonelul Rusu.

Neobișnuită la Noica este „stilistica“ punerii la dispoziție. După ce ofițerul de legătură îi va fi transmis observațiile agentului „Serban“, Noica se predă cu totul: „Ca atare, și întrucît nu mă socotesc în măsură să dau lucrărilor [cele trei] o formă marxistă satisfăcătoare, le ofer spre refacere și reformulare ori căruia cercetător filosofic autorizat și interesat la aceasta, subsemnatul fiind total de acord ca să semnez lucrările“³⁶. Chiar și propune un gînditor marxist pentru intervenție: Henri Wald³⁷. Nota-raport din 25 februarie 1964 îi înregistrează afirmația: „Ruşinea lui este că în anul 1944 nu a putut lăsa contact cu lucrări marxiste pentru că ar fi văzut lumea mai bine decât o concepea ca idealist“³⁸.

Deducem din cele spuse anterior că folosirea lui Constantin Noica pentru intoxicația exilului românesc din Occident este ideea unui plan pus la punct în anul 1962.

Concluzia se verifică de cele enunțate la un moment dat chiar de Securitate: „Începînd cu anul 1962, sus-numitul este contactat periodic de către organele noastre, în scopul influențării lui pozitive și a tragerii la activități utile statului nostru“³⁹. Aceeași acțiune operativă îi se aplică simultan lui Radu Gyr.

democrat-popular din RPR.“ (Arhiva CNSAS, dosar P nr. 000777, vol. 1, f. 289).

26 *Ibidem*, f. 290.

27 *Ibidem*, ff. 300-301.

28 *Ibidem*, f. 306.

29 Nota-raport din 23 mai 1962, Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 4862, vol. 1, f. 8.

30 *Ibidem*.

31 Nota din 30 mai 1962 (*ibidem*, f. 9).

32 Nota din 8 iunie 1962.

33 Notele din 19, 23 și 25 iunie (*ibidem*, ff. 11-13).

34 Colonelul Rusu „în curînd va face discuții cu dinsul pe această temă. În general în cadrul discuțiilor [Noica] a căutat să scoată în relief dorința ca chiar în situația în care se află să poată lucra mai mult în orice domeniu în care posedă cunoștințe“ (Raportul din 28.09.1963; *ibidem*, f. 23).

35 *Ibidem*, f. 27.

36 *Ibidem*, ff. 27, 28, 38.

37 Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 4862, vol. 1, f. 48.

38 Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 4862, vol. 1, f. 41.

39 ROPHIDAS, o bază de date privind filosofii români, îl prezintă pe Henri Wald (1920-2002) drept unul dintre filosofii onești din perioada comunismului. Gîndirea lui ar fi reprezentat o mixtură între structuralismul francez și marxism. Este cunoscut și pentru volumul *Introducere în logica dialectică*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1959, http://www.rophidas.ro/page.php?url=http://en.wikipedia.org/wiki/Romanian_philosophy.

40 Arhiva CNSAS, dosar SIE nr. 4862, vol. 1, f. 44.

Afacerea Depardieu, de la Obélix la Rasputin

„Dacă, în 2012, lumea vorbește despre Gérard Depardieu, o face numai din cauza deciziei sale de a se instala în Belgia“, scrie „Première“.

„Detractorii, în frunte cu guvernul Ayrault, îi reproșează faptul că se exilează numai din rațiuni fiscale. Avea lui Depardieu a fost estimată în 2012, de către «The Wall Street Journal», la suma de 120 milioane de dolari. În

momentul în care guvernul cere tuturor francezilor un efort, acest exil este mai degrabă rău văzut de către francezi, mai ales că gestul vine din partea unui actor cu un salariu de 3 milioane de euro pe an. Dar lui Gérard

nu-i este frică de polemici. Accidental de scuter, consumul excesiv de alcool, gestul său din avion și acum exilul său fiscal – astfel de peripeții jalonează parcursul din ultima perioadă al Gérard-ului nostru național.“

Obținerea într-un timp record a cetățeniei ruse printr-un decret semnat de Vladimir Putin n-a mai amuzat însă, ci a revărsat asupra actorului o avalanșă de reacții în Franța natală, un amestec de consternare și sarcasm.

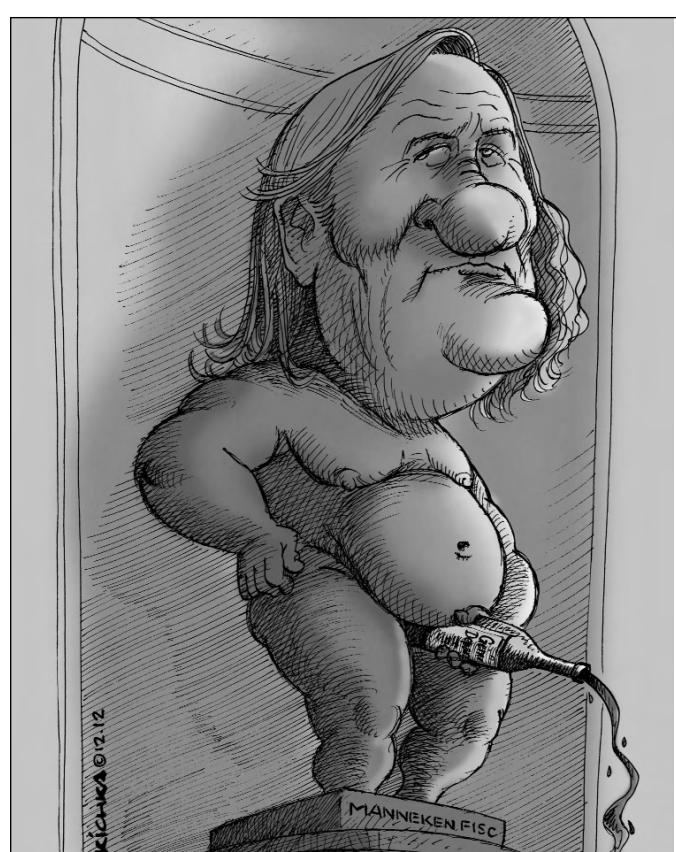
Presă de stînga, în frunte cu „Libération“, nu a găsit suficiente cuvinte grele pentru a taxa povestea, în vreme ce de partea publicațiilor de dreapta, precum „Le Figaro“, s-a resimțit o jenă puternică. S-a văzut însă repeude, notează „CNN.com“, că Depardieu este tratat altfel decât alți conaționali care s-au exilat, precum Johnny Hallyday sau Alain Delon, și despre care s-a vorbit considerabil mai puțin. „Asta fiindcă“, încearcă o explicație cei de la CNN, Depardieu „reprezintă cel mai bine, în ochii francezilor, spiritul galic: pasionat, sensibil, teatral și grandios, dar și ambiguu“.

„Cînd Depardieu și-a început disputa fiscală cu guvernul francez, media să a distrat comparindu-l cu Obélix luptând cu romani.“

Acum, cînd a devenit cetățean rus, ultimul său rol, cel al călugărului nebun Rasputin, a fost evocat pentru a lipi o imagine cinematografică pe această bizără dramă ce a devenit o afacere de stat, este de părere prof. Matthew Fraser, lector la Institut d'Etudes Politiques de Paris, într-un articol pentru „CNN.com“.

Acordarea cetățeniei în timp record a fost justificată de Kremlin drept o recompenză pentru contribuția sa la cultura și cinematografia rusă, inclusiv rolul recent al lui Rasputin. „De fapt, în Rusia, nimeni n-a văzut acest film TV francez în care un Depardieu gras (istoria și-l amintește pe Rasputin ca fiind slab și osos) îi dă replica unei Fanny Ardant cu zece ani mai în vîrstă decât țarina Alexandra, pe care o interpretează“, scrie ziarul „Libération“. „Altfel, aparițiile «ruse» ale lui Depardieu se limitează de ani buni la reclame pentru ketchup, bucătării și bănci.“

Afacerea cu cetățenia este „o operație de comunicare în cel mai pur stil sovietic“, este de părere jurnalistul Viktor Cenderovici, într-un comentariu satiric pentru postul de radio „Ecole Moscovite“. „Dar, lăsând gluma la o parte“, spune Cenderovici, „Depardieu a devenit cetățean rus în schimbul a trei milioane de concetăteni de-a noștri care și-au făcut valiza, dezgustați și deprimați de Rusia lui Putin...“.

„Depardieu a devenit cetățean rus în schimbul a trei milioane de concetăteni de-a noștri care și-au făcut valiza, dezgustați și deprimați de Rusia lui Putin...“.

De asemenea, „Libération“ amintește că actorul care a declarat Rusia lui Putin „o mare democrație“ nu a ezitat să-și „frece coatele cu lideri tiranici caucazieni sau centrasiatici. În octombrie a mers la Groznii, la aniversarea lui Ramzan Kadirov, autoritarul președinte cecen, acuzat periodic de către apărătorii drepturilor omului. De asemenea, Gérard Depardieu ar fi acceptat deja să apară într-un film alături de Gulnara Karimova, fiica despoticului președinte al Uzbecistanului, în compania căreia a înregistrat, la grămadă, un duet muzical“.

Espresso

Cu Daniela Ivanov și Radu Croitoru
De luni până vineri, de la ora 7.15
La Radio România Cultural
și pe www.radioromaniacultural.ro și www.radiocultura.ro

Votează discul de muzică clasică al anului 2013

O campanie
Radio România Muzical

Pentru detalii, audiții și surpreze vizitați www.romania-muzical.ro/voteazadisculanului2013

Radio România Muzical

se audă în FM (97,6 și 104,8)
live online
www.romania-muzical.ro

Cît de rentabile sănt filmele franceze?

Apriga dispută pe tema impozitelor între Gérard Depardieu și statul francez a provocat aproape imediat, în Franța, o polemică asupra salariului vedetelor de cinema, mai ales după dezvăluirile-bombă făcute de producătorul Vincent Maraval în „Le Monde“.

Într-un editorial calificat drept „incendiary“, Maraval a afirmat că vedetele franceze sănt mult prea bine plătite față de încasările aduse. „Anul care a trecut a fost un dezastru pentru cinemaul francez“, a afirmat Maraval. „Toate filmele importante au eşuat, au dus la pierderi de milioane de euro“, a spus producătorul, subliniind faptul, deseori trecut sub tăcere, că cinemaul francez beneficiază într-o mare măsură de banii statului,

primiți de la CNC-ul francez. Afirmațiile lui Maraval au pus pe jar lumea filmului francez. Mulți au ieșit la rampă pentru a vorbi despre aceste salarii, reale sau nu, iar media a scos la iveală alte date financiare.

Publicația financiară „BFM Business“ a încercat să afle rentabilitatea

celor 124 de pelicule ce au avut premieră în Franța în 2012. Rezultatul: numai 14% dintre filmele franceze au fost rentabile.

Cea mai mare catastrofă financiară o reprezintă animația *Cendrillon au Far West*, care a cîștigat doar 1 euro la 100 de euro investiții. La fel de dezastruoase au fost și *La Traversée, Comme un homme, Confession d'un enfant du siècle* cu Charlotte Gainsbourg, *Dans la tourmente* cu Yvan Attal, *L'Homme qui rit* cu Gérard Depardieu și *David et Madame Hansen* cu Isabelle Adjani.

Cele mai rentabile filme franceze au fost comedia *Les Käïra* (foto), adaptarea *Le prénom*, cu Patrick Bruel, comedia *Adieu Berthe* și animația *Kirikou*.

Va fi 2016 anul Mein Kampf?

Ce precauții trebuie luate dacă vom reedita textul fondator al proiectului lui Hitler, în care au fost enunțate toate crimele viitoare ale nazismului?, se întreabă „L'Express”. „Chestiunea devine presantă: pe 1 ianuarie 2016, acest breviar rasist și antisemit intră în domeniul public. Iar la 70 de ani de la moartea autorului său, orice editor va putea publica volumul fără să mai plătească drepturi de autor. Pentru a contracara eventualele derive, mai mulți editori au anunțat că vor scoate carte pe piață, însotită de un aparat critic redactat de istorici.”

„L'Express” scrie că *Mein Kampf* va fi publicată în 2016 în Germania, unde cartea a fost interzisă din 1945. Landul Bavaria, care detine drepturile de autor, a înșarcinat cu această reeditare Institutul de istorie contemporană din München. „Scopul nostru este să însotim fiecare dintre cele

800 de pagini originale cu comentarii și explicații care să ajute cititorul să înțeleagă contextul în care a fost scrisă cartea”, explică Magnus Brechtken, directorul adjunct al institutului. „Acest text, delirant și abscons, nu mai trebuie perceput drept un tabu, ci ca un obiect istoric. Făcindu-l public, legenda lui neagră va dispărea.”

În Franța, unde cartea lui Hitler nu este interzisă, editura Fayard pregătește o ediție „științifică”, cu o nouă traducere și un comitet de istorici care vor analiza conținutul, contextul, sensul și impactul cărții asupra istoriei. „Trebuie să spulberăm fascinația tulbură care înconjoară această carte făcând-o accesibilă”, spune Fabrice d’Almeida, director de colecție la editura Fayard.

„*Mein Kampf* a fost publicată în timpul regimului nazist, într-un

» „**Acest text, delirant și abscons, nu mai trebuie perceput drept un tabu, ci ca un obiect istoric. Făcindu-l public, legenda lui neagră va dispărea.**” – **Magnus Brechtken, director adjunct al Institutului de istorie contemporană din München**

tiraj de 12,45 milioane de exemplare, iar în lume, pînă acum, a fost difuzată în 70 de milioane de exemplare” – scrie „L'Express” – „cel puțin pe hîrtie... pe Internet însă o găsești din numai trei click-uri, fără avertisment critic sau garanții de autenticitate”.

Cărțile tipărite: o cădere încetinită

„Vînzarea de cărți tipărite a înregistrat o nouă cădere în 2012, însă căderea a fost încetinită, în ciuda recesiunii și a creșterii interesului pentru e-books”, scrie „The Guardian”.

Conform analizei Nielsen BookScan, scăderea vînzărilor în Marea Britanie a fost mai redusă față de anul 2011, deși valoarea vînzărilor este încă la cel mai scăzut nivel din 2003 începînd. Declinul a fost „mai puțin sever” datorită fenomenului *Fifty Shades*, un nou lîvul de literatură erotică, a trilogiei

Jocurile foamei, a noii cărți a lui J.K. Rowling, cuplate cu succesul cărților lui Hilary Mantel și Jamie Oliver.

„În contextul unei economii stagnante și a prefrinsei tot mai mari a publicului pentru e-books, piața de carte tipărită dovedește o mare rezistență”, a comentat Ann Betts, director comercial la Nielsen BookScan.

În acest timp, în Franță, mai mulți autori au reușit să pulverizeze recordurile de vînzări, notează „Lire”. Cum era de așteptat, britanică E.L. James a vîndut peste 420.000 de exemplare din *Fifty Shades of Gray*, dar există și alți autori de succese, precum elvețianul Joël Dicker cu *La Vérité sur l'affaire Harry Québert*, Lorànt Deutsch cu *Métronome* sau Jérôme Ferrari cu *Le Sermon sur la chute de Rome*.

Sindicatul regizorilor nu-l place pe Tarantino

Realizatorul lui *Django Unchained* este marele absent de pe lista nominalizărilor la premiul pentru cel mai bun regizor din 2012 oferit de Directors Guild of America.

Sindicatul regizorilor american, scrie „Le Figaro”, i-a preferat pe Ben Affleck (*Argo*), Steven Spielberg (*Lincoln*), Kathryn Bigelow (*Zero Dark Thirty*), Tom Hooper (*Les Misérables*) și pe Ang Lee (*Viața lui Pi*). Cîștigătorul acestui premiu – care, deseori, coincide cu laureatul Oscarului pentru cea mai bună regie – va fi anunțat la Los Angeles pe 2 februarie. De ce a fost evitat Tarantino, al cărui ultim film are succes în săli și la critici? se întreabă „Le Figaro”. Nu a fost anunțat oficial nici un motiv, însă la originea acestei ne-nominalizări ar putea sta violența excesivă a filmului și controversa îscătată în jurul felului în care Tarantino a prezentat regimul sclavagist sudist.

Din acest punct de vedere, *Django Unchained* a provocat controverse încă de la premieră. Regizorul Spike Lee a fost primul care a stîrnit scandalul anunțind pe Twitter că „sclavia americană nu este un western spaghetti de Sergio Leone!”.

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

Un bedist refuză Legiunea de onoare

Celebrul autor francez de benzi desenate Jacques Tardi a refuzat să primească din partea statului francez Legiunea de onoare pentru opera sa. Autorul în vîrstă de 66 de ani a declarat pentru AFP că aflat că va primi prestigioasa distincție pe 1 ianuarie, prin intermediul mass-mediei, „fără a fi fost informat în prealabil”. „Fiind sălbatic legat de libertatea mea de gîndire și creație, nu vreau să primesc nimic, nici din partea puterii actuale, nici din partea oricărei alte puteri politice. Prin urmare, refuz această medalie cu cea mai mare fermătate” – a declarat Jacques Tardi – „nu sănt interesat de aşa ceva, nu cer nimic și n-am cerut niciodată nimic. Nu ești niciodată fericit cînd vezi că ești apreciat de oameni pe care nu-i stimezi!“.

Tardi este foarte cunoscut pentru volumele sale despre ororile celor două războiye mondiale, pentru care a fost remunerat cu două premii Eisner. De asemenea, este apreciat pentru adaptările după romanele lui Léo Mallet și pentru seria Adèle Blanc-Sec, ecranizată recent de Luc Besson.

e-BOOK-uri POLIROM și CARTEA ROMÂNEASCĂ

peste 400
de titluri
disponibile

www.polirom.ro

Proiect realizat în colaborare cu

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Caricatură:
Lucian Amarii (Jup).

Grafică:
Ion Barbu.

TV:
Alex Savitescu.

Actualitate:
Robert Bălan, R. Chiruță, Georgel Costiță, Veronica D. Niculescu, Elena Vladăreanu.

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolelor și aparțințe autorului »
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

**ENȚICLOPEDIA
ENCARTA**

Luiza Vasiliu

Urooj Khan

Dacă l-ar fi întrebat cineva ce-i place mai mult la Chicago, Urooj ar fi spus „fintina Buckingham”, și astănu din cauza nu știu cărei nostalgie pentru gloria imperiului britanic, ci pentru că fintina era făcută din marmură roz de Georgia, pentru că noaptea era colorată și cîntă, pentru că Urooj citise într-un pliant turistic pe care-l găsise într-o zi aruncat pe-un trotuar că era construită după modelul unei fintîni de la Versailles, pentru că era una dintre cele mai mari din lume, pentru că îi aducea aminte de fintina din parcul Lumbini, în Hyderabad, unde mergea simbăta seară cu Ansari ca să se uite la lumini și să se mai bucură și ei. Plecaseră din Hyderabad de mult, Urooj deschisese cîteva curătătorii în Chicago, era un om bun, dar, ca fiecare om bun, le avea și el pe ale lui. Promisese că se lasă de pariuri după ce face un pelerinaj în Arabia Saudită. Doar că n-a mai apucat. Într-o zi de vară din 2012, a intrat într-un magazin ca să-și cumpere o periuță de dinți (sau poate o cremă de pantofi, sau niște şireturi, sau super glue, cine sătie), și a ieșit cu două lozuri. Unul din ele era ciștișător. Foarte ciștișător: un milion de dolari, din care îi mai rămîneau, după ce scădeai impozitele și taxele, vreo 400 și ceva de mii de dolari. O parte voia s-o investească în lanțul de curătătorii, altă parte voia s-o doneze spitalului de copii din Chicago. Pe Internet apare o singură poză cu el, multiplicată de sute de ori: Urooj fericit ca un pește de apă dulce, cu cămașă neagră și vestă în carouri, ținind în mîna dreaptă lozul ciștișător. Cecul cu banii a fost eliberat pe 19 iulie, cu o zi înainte ca Urooj să moară. La început, nimeni n-a bănuit nimic, banii urmău să fie împărțiți între soția lui și fiica din prima căsătorie. Doar că niște rude (probabil fratele și sora lui Urooj) au cerut investigarea cauzelor morții și au descoperit că Urooj fusese otrăvit cu cianură („Otrăvirea cu cianură e ceva foarte neobișnuit. Din cele 4.500 de autopsii pe care le-am făcut pînă acum, am avut doar unul sau două astfel de cazuri“), a declarat Stephen Cina, medic în Cook County). Mă simt oarecum vinovată. Vara trecută, am scris în Ențiclopedia o rețetă de ouă-ochiuri cu cianură de potasiu pentru două persoane. Mă tem că ucigașul a citit „Suplimentul“, a zis „Vai, ce idee bună!“, după care l-a otrăvit pe Urooj. Stimată redacție, ce să fac? Să mă predau?

ISSN 1584-8272

9 771584 8 7000 382

Retete de la bunica

Film

Iulia Blaga

Elita gangsterilor/Gangster Squad, noul film în notă clasică despre mafioți și polițiști, amînat să iasă la rampă din septembrie 2012 pentru ianuarie 2013 din pricina masacrului din Aurora (avea o scenă de împușcături într-un cinema pe care a refilmat-o), are ceva care te împiedică și să te plăcișești, și să te enervezi – deși nimic din ce vezi pe ecran nu e nou.

De fapt, îți amintește la tot pasul de *Incorruptibili/The Untouchables*, filmul lui Brian De Palma din 1987 – ca și de alte filme de gen mai vechi –, cu deosebirea, printre altele, că perioada prohiției e înlocuită cu cea de după al Doilea Război Mondial. Nu că ne-ar dărâna asta; mai bine o replică bine lucrată la *Incorruptibili* decât una la *Transformers*, la fel de îngrozitoare ca originalul.

Dar, dacă hotărăști să intri la *Elita gangsterilor*, așteaptă-te să vezi un film de divertisment, nu o cronică a epocii. Directorul de imagine Dion Beebe, care i-a fost student lui Iosif Demian în Australia (și care a luat Oscarul pentru *Memoriile unei gheise*), folosește cîteva ralantiuri care trădează (dacă mai erau dubii) abordarea spectaculară a confruntărilor dintre LAPD și gruparea lui Mickey Cohen (Sean Penn). E adevărat,

ramele sint vizibile, iar personajele scoase din context de cîteva ori, astfel încît să n-avem dubii asupra tipologiei lor. Dar, comparat cu alte filme de gen, *Elita gangsterilor* cîștigă mai ales prin scenariu. Will Beall adaptează cartea *Tales from the Gangster Squad* de Paul Lieberman (după un caz real), imaginind replici inteligente și vii care hrănesc personajele și preparind un sos de umor care îmnoaie bine acțiunea. Iar monteurul știe cum să lipescă două cadre diferite astfel încît să și comenteze puțin pe marginea poveștii. Cu alte cuvinte, un fel de „poanta-i veche, prostu-i nou“, dar în coordonatele unui produs agreabil.

Cînd polițiștii onești apelează la metodele mafioșilor

Altfel, etapele sint cele pe care le știi: un polițist onest și neinfriat pe nume John O’Mara (Josh Brolin) e pus de comisarul-șef al poliției din Los Angeles (Nick Nolte) să alcătuiască o trupă de gherilă care să-l arunce afară din oraș pe Mickey Cohen, mafiotul care a făcut bani din prostituție și jocuri de noroc și care are la degetul mic polițiști și judecători din posturi înalte. Pentru succesul operațiunii, membrii acestei trupe își lasă insignele acasă și acționează ca niște mafioși. Totul e secret. Momențul cînd facem cunoștință cu fiecare și printre cele mai așteptate în toate filmele de gen, dar aici rețeta e „sabotată“ de soția lui O’Mara (Mireille Enos), care, deși gravidă și îngrijorată, e destul de intelligentă ca să știe cum să-și susțină soțul. Prin urmare, ea alege membrii echipei, folosindu-și intuiția feminină.

Spre norocul spectatoarelor, pentru că în cîte filme îi poți vedea la un loc pe Ryan Gosling, Josh Brolin, Sean Penn și Michael Peña? Ar mai fi și Nick Nolte, dar el e intensițat mai hodorogit (ceea ce nu-i altereză farmecul), plus Giovanni Ribisi, unul dintre puținii actori de la Hollywood care își alege cu atenție rolurile – aici e singurul membru al trupei ales pentru mințea sa, și nu pentru cum trage cu pistolul.

Un cocktail de adrenalina și glamour

Regizorul Ruben Fleischer știe să speculeze această veche atracție a publicului pentru filmele în care o mînă de eroi dau de pămînt cu răufăcătorii, dar el reușește să echilibreze acești bărbăti cu caracterul puternice prin două personaje

feminine la fel de pregnante: soția lui O’Mara, respectiv amanta lui Cohen, Grace (Emma Stone), care se îndrăgostește periculos de polițistul Jerry Wooters (Ryan Gosling). Filmul echilibrează astfel partea de adrenalina cu glamour-ul, trimînd cu ghilimelele de rigoare la filmele de altădată și reușind să dribleze kitsch-ul. Păcat că, dintr-o distribuție de actori care dau impresia că s-au simțit bine în costumele personajelor, cel mai strident e Sean Penn, care, nu se știe de ce, îl îngroașă pe Cohen pînă la grimașă. Chiar și aşa, filmul se ține pînă la sfîrșit. Chestie ciudată, aripioarele de pui pe care le-am rontăit ca de obicei în timpul proiecției mi s-au părut mai multe.

Elita gangsterilor/Gangster Squad. Regia: Ruben Fleischer. Cu: Josh Brolin, Ryan Gosling, Sean Penn, Emma Stone

Culină

— Mai vrei cafea?
— Numai o guriță, că deja îmi vine și capul. Tu ești bine?

— Ei, știi cum e, bine nebune, n-am ce să fac. Stai numai puțin, că tre' să toc usuroiul.

— Auzi, da' boia nu pui?
— Cum să pun boia, doar nu e ciorbă!

— Mă gîndeam că vrei să iasă mai rumenit.

— Se rumenește și aşa. Dacă vrei, îți dau rețeta.

— Degeaba, că oricum nu-mi iese cală tine. Plus că nu am cupor attit de mare.

— Nici o problemă, dacă e cazul, vii și coci în

cuptorul meu. Mare noroc am de el. Si cînd mă gîndesc cît m-am rugat de Nelu să mi-l facă. I-am zis: *Neluțule, vreau și eu un cupor mare, să-mi încapă 24 de cozonaci odătă, că la sărbători vin și copiii și tre' să le dau și lor, nu?*

— Păi, nu puteai să-i cumperi din Carrefour?

— Nu, că nu am încredere, prea multe e-uri. Mă ajută să scot puțin tavă? Tine de aici.

— Vai, dar ce frumos se face! L-ai ținut la baiță?

— Da, trei zile, cu vin, oțet și mirodenii. Ia, simți miroslul de dafin!

— Hmmff, aha, dafinul astă ii dă tot farmecul.

— Stai să vezi cînd adaug usturoiul! Neluțule, Neluțule, cînd îți spuneam să nu mai bei, cum nu m-ai ascultat! Toată ziua în crîșmă!

— Ce să-i faci, aşa-să bărbătii, al meu e beat întruna de doișe ani încoace. Cu părintele cum te-ai înțeles?

— S-a supărat, îți dai seamă. Că de unde prostia asta, că nu se face aşa, că e păcat. I-am zis că asta e dorința bărbatului meu și gața. I-s-a pus pata de la televizor și aşa a ținut-o întruna, că el vrea ca Sergiu Nicolaescu. Ei, dacă asta vrei, asta facem! Lemne avem, cupor avem.

— Bun, dar cum l-ai băgat înăuntru de una singură? Vasile al meu are

Voi n-ați întrebat FĂRĂ ZAHĂR să răspunde

Bobi

osutăpăișpe kile, nici măcar nu-l pot rostogoli.

— S-a băgat singur, acum patru zile, că simțea că i se apropiie. Mare hoțoman, se prefăcea mort ca să torn pe el vinul pentru baiță, apoi își scotea hainele și le storcea în gură. Îi ziceam:

Lasă, Neluțule, vinul, că strici rețeta! Si el ridea de mine și cîntă și ii venea să joace, dar nu putea, că sănătatea strîmtește pereții. Si deodată a tăcut pe veci.

— Atât i-a fost.

— Cred că trebuie să mai bag două lemne, să se facă

și în partea din spate. Nu știi ce naiba are cuporul ăsta, nu coace uniform. Odată era să-mi rămînă pîinea crudă. Ia uite, e aproape gata, deja face crustă rumenă.

— Da, arată excelent. Fato, ce-i al tău e al tău, în bucătărie nu te întrece nimeni.

Totuși, dacă incineri pe cineva, nu înseamnă că trebuie să-l arzi pînă se face scrum?

— Teoretic da, dar cum să fac aşa ceva? Da' ce, am ars eu vreodată mîncarea?